

SOCIETATEA DE MÂINE

REVISTĂ SĂPTĂMÂNALĂ PENTRU PROBLEME SOCIALE ȘI ECONOMICE
CUPRINZÂND BULETINUL SECȚIEI SOCIAL-ECONOMICĂ A „ASTREI“

Anul III
N-rul 20

Comitetul de direcție: Vasile Goldiș, D. Gusti, M. Popovici, I. Lupaș,
Onisifor Ghibu, M. Șerban, N. Ghiulea, V. C. Osvadă și Ion Clopoțel

Un exemplar

Lei 12

CLUJ, DUMINECĂ 16 MAIU 1926.

C U P R I N S U L :

<i>ACTUALITĂȚI: Relațiunile polono-române</i>	Ion Clopoțel
<i>Caracteristica culturii minoritare</i>	Ion Băilă
<i>Un strigăt</i>	Ion Stoica
<i>Valul de brutalitate</i>	H. Trandafir
<i>PROBLEME SOCIALE: Peste o sută de ani</i>	Ion Gorun
<i>Despre democrație și spirit democratic</i>	N. N. Matheescu
<i>POLITICA EXTERNĂ: Pactul dintre Rusia și Germania</i>	N. Dașcovici
<i>PROGRESE ȘTIINȚIFICE: Einstein și Emănescu</i>	N. Hoiescu
<i>DISCUȚII LITERARE: Editorii</i>	Ion Mchedinteanu
<i>SATE-ORAȘE-REGIUNI: Infățișeri gălățene și brăilene</i>	Ion Clopoțel
<i>PROBLEME ECONOMICE: Bilanțele aur în Ungaria</i>	Sabin Cioranu
<i>Pădurile Moșilor</i>	Dr. Emil Dandea
<i>CRONICI CULTURALE ȘI ARTISTICE: Concerte (Societatea filarmonică „Gheorghe Dima“; Intâiul ei concert; Concertul violoncelistului Flor Breviman; Festivalul de 10 Maiu.) — Teatru (Praf în ochi de Labiche, trad. de Sică Alexandrescu.) — Conferințe (L. Ciato: Problema minoritară; I. P. S. Episcopul Nicolescu: Activitatea religioasă și caritativo-socială a femeii.) — Cărți, reviste, ziare (Universul Literar; Viața Literară)</i>	B. & B.
<i>CRONICA MEDICO-SOCIALĂ: Combaterea malariei la Liga națiunilor. — Concursuri medicale. — Alea jacta est</i>	Dr. Aurel Voina
<i>SĂPTĂMÂNA ECONOMICĂ-FINANCIARĂ: Protegurea construcțiilor pentru funcționari în Germania. — Protegurea industriei naționale în Italia</i>	Sabin Cioranu
<i>FAPTE ȘI OBSERVAȚIUNI SĂPTĂMÂNĂLE: 3/15 Maiu. — Ceva despre „Neamul Românesc”. — Sărmanul Badea Cârțan. — Increderea în leu. — Progresul cooperativ. — Situația agricolă a țării. — Cronică mărunță. — Bibliografie.</i>	

REDAȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: CLUJ, PIAȚA UNIREI NO. 8
CALEA VICTORIEI NO. 51

Abonamente: Pe un an 600 lei. — Autorități și întreprinderi particulare 1000 lei. Funcționarii publici, preoții și învățătorii 500 lei. Pentru streinătate, abonamentele sunt îndoite. În America 10 dolari. Abonamentele se plătesc înainte, pe cel puțin o jumătate de an.

BIBLIOGRAFIE

I, Agârbiceanu: Legea trupului (Povestea unei vieți roman). București, Librăria „Universală“ Alcalay. Lei 100.

Dr. G. G. Mateescu: Granița de apus a Tracilor. Cluj 1925.

Mihail Dragomirescu: Știința literaturii (fascicula II, Estetica generală cap. I și II.)

Lucian Costin: Basme, istorioare, legende și anecdote. Timișoara, lei 10.

Petre I. Ghiață: Falimentul bolșevismului. Buc. „Cartea Românească“ 1926 Lei 30.

Dumitru Mărgineanu: Călăuza administrației școlare și a comitetelor școlare! Zălau 1926, lei 50.

Sever Ispavnic: Spre alte orizonturi („Noi“ și „voi“). Arad 1926, lei 100.

Dr. Kristof György: Az erdélyi magyar irodalom multja és jövője. Cluj 1925. lei 130.

Jean Jinnée: Pentru băeți și fete mai mari de 15 ani. Librăria Staicu, Câmpulung Muscel, Lei 20.

V. Militaru: Strofe de rouă. Poezii ed. II. Cartea Românească, București. lei 35.

Leon Feraru: Maghernița veche și alte versuri din anii tineri. Cartea Românească București. Lei 35.

Constantin Kirilescu: Istoria războiului pentru întregirea României, ediția II. vol. I, în editura Casei Școalelor București. Lei 100.

Th. Capidan: Românii nomazi (studiu din viața românilor din sudul Peninsulei Balcanice). Cluj, tip. Ardealul, 1926. Lei 200.

Biblioteca Minerva No. 219 „Nuvele“ de Aug. Strindberg Lei 5.

Biblioteca Minerva No. 106. „Maistrul Adam Calabrezul“ de Alexandru Dumas-tatăl, după o traducere veche prelucrată de M. S. Lei 9.

Biblioteca Minerva No. 156 „Strigăt de alarmă“! de Guy de Maupassant, în românește de G. Niculescu-Varone. Lei 9.

Biblioteca Minerva No. 123. „O frunză în vijelie“ de Ouida tradusă de V. Sadoveanu. Lei 6

Reviste:

Datina IV, 3—4.

Viața Românească XVIII, 2—3.

Școala Mehedintului I, no. 8.

Școala Bănățeană V, 7—8.

Foaia Tinerimei X, 9.

Comoara satelor, IV 3—4.

Familia I. 2.

Educația IX, no. 4.

Ideia Europeană VII, 187.

La Roumanie Nouvelle II, 13

Deutsche politische Hefte, Sibiu, VI, 1, 2, 3, 4.

Răzeșul I, 4.

Universul Literar XVII, 19.

Cooperăția II, No. 2—3.

Cosinzeana X. 18—19.

Tribuna Românilor de peste hotare, III, No. 2.

Pasul vremii I, 1.

Revista generală a învățământului XIV, No. 4.

Marea Enciclopedie Agricolă, fascicula 1, ed. revistei Pagini agrare și sociale.

Propilae literare, I. No. 3.

Képes Ujság I, 4. Arad.

Răsăritul VIII, 8.

Cuvântul agronomilor seria I, No. 16.

Cronică mărunță

— A încetat din viață fostul ministru al justiției Gh. Mărzescu, un intelectual distins și cu îndelungată practică de parlamentar și ministru. A fost poate cel mai de omenie om al partidului liberal. Orașul Iași este îndoliat.

— Scriitorul Panait Istrati se află la Geneva unde a vorbit în sala Athenée despre Sentimente asupra artei și vieții cu subtitlul „Puțină autobiografie“.

— Soții Bârsan vor întreprinde două turnee cu echipe ale Teatrului Național din Cluj. D. Zaharie Bârsan în regiunea muncitorească a Petroșenilor, iar d-na Bârsan în orașele de Vest.

— Siebenbürgisches Tagblatt regretă dispariția „Neamului Românesc“ al cărui deficit se urcase la 3 milioane lei: „Germanii României regretă încetarea apariției foii distinse, care se deosebia prin tratamentul civilizat al problemei minoritare“, scrie ziarul remarcând colaborarea d-lui I. Băilă.

— „Le Messenger Polonnais“ anunță că Polonia este ferm hotărâtă să nu recurgă la inflație și să urmărească echilibrarea bugetului.

— „Cuvântul Ardealului“, noua foaie din Arad reproduce din revista noastră însemnarea d-lui Emil Isac asupra unui volum al episcopului Comșa.

— Printre cauzele scăderii leului este și împrejurarea că exportatorii români nu aduc în țară moneda streină ci depozitează la bănci în streinătate prețul aticolelor de export.

Situația agricolă a țărilor

1. **În Transilvania**, timpul se prezintă favorabil. În ultimele zile 28, 29, 30 Aprilie a. c. au căzut pe întreg teritoriul ploii suficiente.

Starea semănăturilor de toamnă, în general, se prezintă bine și vegetația continuă în mod normal grație timpului favorabil, adică a ploilor căzute la vreme; pe alocurea (Arad, Banat) semănăturile s'au resimțit puțin din cauza vântului secat. Semănăturile de primăvară (păioasele) în cea mai mare parte s'au terminat; se continuă cu multă asiduitate la semănăturile porumbului și plantelor furajere cari și acestea sunt pe terminate. De asemeni se lucrează la prășitul și arăcitul, precum și stropitul viei, la grădinile de zarzavat.

Starea vitelor, în general, bună.

Prețul muncilor agricole variază după regiune: 4-6-800 lei ha de arat și grăpat, 35-80 lei ziua cu brațele și 250-400 lei ziua cu carul.

2. **În Muntenia și Dobrogea**, timpul a fost variabil. În zilele de 27, 28 și 29 Aprilie a. c. au căzut ploii generale pe întreaga suprafață a Munteniei și Dobrogei, pe unele părți mai abundente, pe alte părți mai puțin abundente.

Starea semănăturilor de toamnă, în ur-

ma ploilor căzute, se prezintă satisfăcătoare, cu vegetația normală în general, excepție făcând județul Ilfov și Brăila, unde o parte din semănăturile de toamnă, în special cele cari au fost făcute în condițiuni rele, se prezintă mai slab; dar chiar și în aceste părți semănăturile făcute la timp și în condițiuni bune, se prezintă în mod satisfăcător.

Semănăturile de primăvară, în special păioasele, sunt pe terminate și în ceea ce privește răsăritul lor, acelea care s'au făcut din vreme, se prezintă deasemenea bine. S'a continuat cu semănatul porumbului, cu plantele furajere și a sfeclei de zahăr, se lucrează la vii și în grădinile de zarzavat, toate fiind pe terminate.

Starea vitelor în general, bună.

Prețul muncilor agricole, variază după regiune: 4-5-700 lei ha arat și grăpat, 30-60-80 lei ziua cu brațele, 250-300 lei ziua cu carul.

3. **În Moldova și Bucovina**: au fost ploii parțiale în a doua jumătate a lunii Aprilie a. c., iar în zilele de 28, 29 și 30 Aprilie au căzut ploii pe întreg teritoriul, destul de abundente în cele mai multe părți.

Starea semănăturilor, în special a celor de toamnă, se prezintă în general bine, mai slabe fiind în județele Tutova, Fălciu și Covurlui.

Semănăturile de primăvară (păioasele) sunt aproape terminate; se continuă cu multă activitate la semănatul porumbului, al plantelor furajere (lucernă, părâng etc.), precum și la lucrările grădinilor de zarzavat și arăcitul și prășitul viilor, cari se apropie de sfârșit.

Starea vitelor în general, bună, în cea mai mare parte fiind scoase la pășune.

Prețul muncilor agricole variază după regiune: 4-6-800 lei ha de arat și grăpat, 30-70-100 lei ziua cu brațele, 200-400 lei ziua cu carul.

4. **În Basarabia**, timpul a fost variabil, cu ploii parțiale în primele zile din a doua jumătate a lunii Aprilie. Ploii mai abundente au căzut pe la finele lunii, 29, 30 Aprilie a. c. cu mare folos atât pentru semănăturile de toamnă cât și pentru cele de primăvară, cari s'au înviorat mult și vor putea da o recoltă mulțumitoare, dacă ploile, cari sunt necesare, vor continua să cadă la timp.

Semănăturile de primăvară, în special păioasele sunt și în această parte a țării înaintate, se lucrează de asemenea la prășitul viilor și la grădinile de zarzavat.

Starea vitelor, în general bună, dar, pe unele părți slabe din cauza insuficienței nutrețului în timpul iernii.

În jud. Cetatea Albă se observă o mare scumpire a vitelor cornute și cailor din cauză că mare parte din vite au fost vândute în toamnă de locuitori și acum caută să și-le procure fiindu-le necesare pentru muncile agricole.

Prețul muncilor agricole variază după regiune: 350-500-800 lei ha de arat, 35-50-70 lei ziua cu brațele, 200-350 lei ziua cu carul.

Dir. Statist. Agr. a Min. Agr.

SOCIETATEA DE MÂINE

REVISTĂ SĂPTĂMÂNALĂ PENTRU PROBLEME SOCIALE ȘI ECONOMICE

Editor și redactor-șef:

ION CLOPOTEL

REDACTIA ȘI ADMINISTRAȚIA:

CALEA VICTORIEI 51. TELEFON 308
PIAȚA UNIREI No. 8.

Cluj, Duminecă 16 Mai 1926

Anul III

Nrul 20

NUMĂRUL: LEI 12

Relațiunile polono-române

În marele nostru port dunărean, Galații, s'a desfășurat în cadre solemne, sub auspiciile oficiale, conferința presei româno-polone. Cele două delegațiuni de presă au marcat un început de relațiuni, ce vor fi de aci înainte din ce în ce mai strânse și mai eficace. Este o inițiativă promițătoare, căci ne-am convins cât de absurdă era indiferența de vecinătate de până aci dintre Polonia și România. Într-o vreme, când complexul problemelor economice a devenit un nod încălecat care pune la contribuție întreaga noastră capacitate de acțiune și de gândire și împinge statele la o solidarizare tot mai înche-gată, pentruca prin efort comun să concertează orice activitate continuă și rodnică a masselor, orice alianță bine intenționată este un progres. Polonia și România pot să-și dea un sprijin reciproc, prin regularea unui sistem de schimb al produselor de import și export cu maximul de înlesniri și beneficii. O sumă întreagă de probleme economice preocupă în mod comun cele două țări. Printr-o interacțiune potrivită, întemeiată pe informațiuni controlate, un raționalism nou va fi capabil să înlăture multe din elementele crizei contimporane.

Conferința ziaristică româno-polonă a avut un caracter economic declarat din capul locului, întâi prin însuș faptul că ea s'a ținut într'un port al Dunării noastre, apoi prin programul mărturisit de miniștrii cari au participat în mod efectiv la lucrările ziaristilor.

Problema cea mare ce și-o pun cele două țări, este problema transportului, dela a cărei deslegare fericită atârnă o circulațiune vie în arterele de viață ale economiei celor două țări. Și deslegarea se va face prin crearea unei căi de comunicație între Danzig și Galați. Unul dintre experții colaboratori ai conferinței a fost inginerul român N. Davidescu, după al cărui

plan grandiosul canal merit să lege Marea Baltică cu Marea Neagră este realizabil; pentru teritoriul român costul întreprinderii se cifrează la 250 milioane franci aur. Ziaristii au supus analizei chestiunea aceasta și altele economice, au indicat soluții, cu spiritul lor real și foarte mobil, pentru o serie întreagă de probleme economice recomandându-le oficialității celor două state.

Se înțelege, că ziaristii au documentat siguranța unei colaborări în stil mare dintre Polonia și România și au condiționat-o de tehnica favorizării mijloacelor de informație și comunicație pentru presă. Gazetarii sunt gata să îndeplinească rolul de avangardă pentru noui cuceriri economice, dacă li-se pun la dispoziție posibilități de cercetări, anchete, cutreerări libere. Și sub acest aspect, credem că întrunirea dela Galați va da rezultate remarcabile, căci guvernele celor două țări s'au lăsat convinse de aceste revendicări. A impresionat declarația ministerului nostru de externe că va da largă ospitalitate reprezentanților presei poloneze în România. Desigur că vom avea atașatul nostru de presă la Varșovia, iar liberul parcurs se va acorda în mod reciproc, pentru gazetarii dintr-o țară pentru cealaltă. Firul telefonic și telegrafic dintre București și Varșovia se va înființa, în sfârșit.

Consfăturile și hotărârile jurnalistice dela Galați nu s'au oprit la latura economică. Ele au atins și alte multe raporturi profesionale, culturale, artistice, sportive chiar. Organizațiunile gazetarilor au făcut istoricul presei din cele două țări; istoric destul de insuficient cât privește gazetăria românească ceea ce ne face să fim cu mult mai prudenți și mai argumentați altădată. S'au înfățișat dificultățile cu cari luptă presa și ziaristii. S'a vorbit cu o sinceritate ce lipsește în cabinetele diplomatice avide să-și scutiască țara de orice

umbră; însă jertfirea adevărului prea adesea se răsună în mod fatal. Printre mijloacele de intensivă cultivare a relațiunilor reciproce s'a preconizat întemeierea unui buletin polono-român.

Problemei culturale și științifice i s'a acordat o atenție deosebită. Polonezii văd numaidecât necesară înființarea unor institute în București și Varșovia, ce se vor numi *Polonica* și *Romanica*, pentru a îmbrățișa în mod multilateral și științific toată viața țărilor respective. Tot din partea lor s'a accentuat nevoia de a se crea catedre la universități pentru limbile română și polonă. Propuneri importante, cari pretind o bună judecare și înfăptuire fără amânare.

Discuția a fost deci largă și cuprinzătoare. Ea și-a potrivit unghiul precis de vedere asupra posibilităților unei alianțe economice, ca și ale unei „alianțe de inimă și gândire“ — cum a fost fraza plastică și fericită a unui confrate.

Ziaristii și-au făcut o chestiune de conștiință în a prezenta rapoarte bine susținute.

Conferința de presă dela Galați s'a achitat credem, în mod mulțumitor de însărcinarea sa oficială de a sparge terenul punând în lumină nouă și în văzul opiniei publice îndatoririle reciproce ale Poloniei și României de a crea o alianță solidă economică și culturală, pe lângă cea politică a guvernelor. Dar în același timp presa însăși a ieșit cu prestigiu mărit din această conferință. Misiunea importantă dată presei însemnează o recunoaștere pentru ea ca factor determinant al tendinții de apropiere sufletească dintre popoare. Ziaristii, cu mlădierea spiritului lor, cu simțul lor de practicitate, cu iubirea de adevăr și cu excepționala calitate de a fi purtătorii de cuvânt, fără recitențe și fără vanitate, ai aspirațiunilor populare, sunt cei mai chemați în a arunca puntea de trecere

dela sufletul unui popor la sufletul altui popor. Este o satisfacție sufletească ce ne revanșează de toate sacrificiile, suferințele, umilirile și insultele gratuite ce se aruncă presei de toată burtăverzimea bogătaşilor ce dispre-

țuiesc cartea și ziarul și de oamenii politici ahtiați după gloriele ieftine și setoși să se răsbune și să îngenuche orice sârmană independență ce și-ar permite-o gazetarul...

Ion Glopoțel

PROBLEME SOCIALE

Peste o sută de ani

Omul cult se poate măguli cu ideea, că ajungând la maturitatea cugetării sale, poate să-și facă o inchipuire despre ceea ce a fost pe lume înainte de a deschide el ochii într'însa, — cu alte cuvinte el, prin imaginația lui, poate retrăi viața lumii întregi, — bineînțeles această imaginație fiind sprijinită de cercetările științifice, astronomice, geologice, istorice, ș'asa mai departe. Intr'o măsură, se poate deci zice că existența omului este fără de început, căci ce altceva este a exista decât a ști ceea ce se petrece în jurul tău, în timp și spațiu? Dar când zici, în jurul tău, nu e nevoie ca să fii chiar tu cu ființa ta martor celor petrecute, ci iei expresia aceasta numai în înțelesul că ele se concentrează pentru tine, în intelectul tău, indiferent pe ce căi au ajuns la cunoștința ta. Cele ce s'au petrecut înainte de a deschide tu ochii tăi trupești la lumea inconjurătoare, sunt lucruri înmagazinate în creierul tău întocmai așa ca și cele ce s'au petrecut în decursul ființării tale pământeste, înainte de clipa actuală; toate împreună, la un loc, alcătuiesc ființa ta intelectuală, sufletească, și în această privință nu poate fi deosebire esențială între ele.

Deci, dacă, în acest înțeles, viața omului se poate chema fără de început, de ce oare ea ar trebui să aibă, într'un înțeles analog, așijderea, un sfârșit? După cugetarea, după logica omenească, un asemenea lucru n'ar putea să fie, căci numai cele ce au un început pot să aibă și un sfârșit; dar dacă noi, cu mintea noastră, putem să retrăim viața cea fără de început a lumii, de ce oare n'am putea-o trăi și pe cea fără de sfârșit, care este tot aceeași și pe care a o despărți în două, sau în mai multe bucăți, este numai un artificiu și o iluzie a minții noastre? Instinctiv omul a căutat întotdeauna să pătrundă cu ochii săi sufletești și în taina „celor ce au să fie“. Deci întregul acesta caleidoscopic al vieții fără de început și fără de sfârșit a lumii, dacă partea pe care el o numește „tre-cut“ stă mai mult sau mai puțin la dispoziția cunoașterii și reflexiunii sale, — l'a ademenit adâncirea acelei

părți pe care el o numește „viitor“; dacă el poate să știe, mai mult sau mai puțin, ceea ce s'a petrecut în lume, vrea și caută să dibuiască, să ghi-cească, să prevadă, ceea ce se va petrece în acel „viitor“ mai depărtat sau mai apropiat. Proorocii, aceia căroră această poreclă le-a rămas ca renume, au fost puțini, și și mai puțini aceia ale căror proorocii s'au îndeplinit cu adevărat. Dar prevestitori, adică oameni ce pretind că prin chibzuiala lor, dacă nu chiar prin vr'un dar al divinațiunii, pot să prevadă ceea ce au să se întâmple, peste câteva zile, săptămâni, luni, la anul, peste atâția ani, cum va fi lumea la anul 2000, ș'asa mai departe, — de aceștia au fost și vor fi cu duimul și pe toate cărările. Aicea însă puterea de pătrundere omenească putem zice, fără teamă de a spune o vorbă prea aspră, că a dat mai adesea faliment. Evenimentele capricioase pare că își fac o plăcere malițioasă ca să dea de minciună prevestirile cele mai solid întemeiate pe experiență, pătrundere, putere de combinație, reflexiune, deducțiune, — și cum se mai numesc toate celelalte arme din arsenalul intelectual al omului care „prevede“ și „prezice“.

Drept un exemplu interesant ori-când, poate să servească reamintirea unui fel de profetie pe care un autor dramatic a făcut-o în forma unei piese de teatru alegorice, acum o sută de ani și mai bine. „Peste o sută de ani“ era — nu știu dacă mi-aduc bine aminte din cele citite, — titlul acestei piese a lui Kotzebue, scrisă și reprezentată la 1815, pe timpul congresului din Viena, în care s'a refăcut harta Europei, după desăvârșita înfrângere a răsturnărilor napoleoniene. În imaginația poetului, în acel an 1815, an de resălășuire a unei păci statornice asupra Europei, atât de greu frământată timp de un sfert de veac înainte, ar fi fost să se sădească o sută de stejari, din cari așa dar, peste o sută de ani avea să fie crescută o pădure seculară. În această pădure, acțiunea se petrece la 1915. O idilă, — sau mai multe.

După un secol de „binefaceri ale păcii“, toate clasele sociale, toate profesiunile, îndeletnicirile, trăiesc în cea mai deplină armonie, — omenirea a ajuns la idealul concordiei universale, în care fiecare își găsește nestănjinit locul și fericirea.

Vin pe rând reprezentanții ai tuturor breslelor, profesiunilor, — agricultorul exaltează înflorirea și rodnicia câmpului, meseriașul recită imnul binefacerilor muncii sale, poetul își instrună lira și desfătă pe toți cu farmecul cântecului său, — și la sfârșit o horă generală cu încununarea busturilor autorilor acelei păci binecuvântate, — înviorează apoteoza....

Aceștia.... la 1915! La 1915 însă..... Bietul Kotzebue! Cât ar fi dat el să vadă cu ochii, spectacolul Europei la 1915! Și cât de rușinat ar fi plecat ochii în fața realității brutale ce i-a spulberat — iată — în foc și fum, granate și șrapnele, mitraliere, tankuri și gaze asfixiante, idilica lui pădure seculară, pregătită pentru înfrățire și danțuri, de fantazia lui de omenos poet, dar nenorocos profet!

Așa este însă, că omul care nu se poate împăca cu gândul, ca el însuș, cu ochii lui, să nu vadă ceea ce are să fie peste un timp ce trece de acela ce omului i s'a dat pentru prea scurta lui călătorie pe pământ, — nu se poate răbda să nu-și facă o inchipuire despre aceea ce are să fie atunci, și astfel să trăiască cu mintea lui și mai departe de ora fatală la care pe rând, tuturor, ne închide ochii noștri pământeste, moartea...

Ni-i va redeschide o altă existență continuată? Sunt mulți cari se îndoiesc, și sunt alții cari nu. Dar tot acest „viitor“ care ne ademenește cu misterul lui, are el nevoie de tâlmaci, de deslegători, de ghicitori și cimilituri? — Fantazia omului are nevoie de hrană, — să și-o hrănească. Dar nu-mi spune mie ce are să fie peste o sută de ani — nu-mi spune ce are să fie peste o lună, peste o săptămână, peste o zi, sau peste un moment. Spune-mi ceea ce dorești, — spune-mi dacă vrei ceea ce crezi că are să fie, și am să fiu de acord cu dumneata, sau am să te contrazic; — am să combin și am să visez și eu, și visurile mele au să fie tot așa de frumoase și dacă se poate încă și mai frumoase — decât ale dumitale. Și la urmă am să-ți spun: Cu cât vor fi mai frumoase, și unele și altele, și cu cât vom crede mai mult și mai mulți în ele, cu atâta vor avea și ele șansa de a se realiza și noi de a nu rămânea niște prooroci minciñoși.

Ion Gorun

Despre democrație și spirit democratic

Din clipa în care Tocqueville o saluta în termeni religioși, democrația a devenit, pretutindenea, o realitate banală. Anumite partide muncitorești vor s'o depășească în extremis. Se pare însă că asistăm la o simplă contagiune verbală. Rădăcini adânci n'au prins regimul democratic peste tot. Moravurile i-au rămas ostile; ideile, dușmane și realizările, contrarii.

Oamenii politici se cred cu adevărat mari, dacă desfășoară impresiionante crezuri democratice.

Statele se socotesc cu adevărat moderne, dacă legiurile lor au un caracter cât mai pronunțat democratic. Iar partidele politice își fac o aprișă și inutilă concurență, în principii și programe cât mai exigent democratice.

Ne aflăm în fața unei formidabile euceriri în folosul principiului democratic sau ne găsim, numai, în fața unei superficiale estinderi dogmatice?, iată ce am vrea să lămurim, în rândurile articolului de față.

Neapărat, definiția curentă a democrației nu ne poate mulțumi. Se înțelege, în deobște prin democrație, guvernarea poporului prin popor. E o definiție absurdă. Mecanismul politic — „arta de a governa“ — necesită o primă și indispensabilă clasificare distinctă în două categorii: guvernați și guvernanți. A governa înseamnă, evident, a cărmui, dar a cărmui pe cineva. Când spui că democrația e guvernarea poporului prin popor e un non sens, pentru că nu se evidențiază distincția de bază a mecanismului politic, distincția dintre guvernați și guvernanți. Dar această definiție absurdă își are un temei teoretic. Pentru Jean-Jacques Rousseau democrația înseamnă realizarea suveranității populare, ca rezultat firesc al constituirii indivizilor în stat, pe baza contractului social. În afirmația lui Rousseau însă putem sublinia, odată cu Spencer, o contradicere stridentă: dacă poporul este suveran, cine mai este supus? Poate fi poporul și suveran și supus? Natural, o atare afirmațiune ar fi un non sens logic. Obiecțiunilor ce i-s'au ridicat în privința neexistenței unui atare contract social, Rousseau le-a răspuns prin teoria unui contract tacit, constând într'o compensație: cedarea libertăților pentru organizarea lor. Anarhistul Bakunin răspunde teoriei curioase a lui Rousseau, prin fraza îndeajuns cunoscută: „Un contract tacit! adică un contract fără cuvinte și în consecință fără gândire și fără voință, e un revoltător non sens!“

Acelaș Bakunin constată că aplica-

rile riguroase ale contractului social sunt funeste: ele duc la o absolută dominațiune a statului. Negreșit — din moment ce statul este majoritatea, individul, oricare individ, se vede — forțat — supus acestei majorități.

Tirania insuportabilă a majorității ne-a subliniat-o mai ales Tocqueville în cercetarea pe care a făcut-o asupra democrației americane. Personalitatea este anihilată; valoarea este desconsiderată, singur numărul este triumfător. E vorba despre aplicațiunea, talequale, a principiului democratic susținut de Jean-Jacques. Dar tirania majorității prilejuiește și tirania „agreatului“ majorității, — Napoleon III sau Mussolini — dându-se naștere așa ziselor, și rău ziselor, democrații cesariene. Însă acest sistem de democrații constituie sinuciderea adevăratelor democrații. Dela August și până la Mussolini sau Pangalos (ii cităm pe aceeașia pentru că au o valoare de actualitate), întotdeauna înăbușirea regimurilor democratice s'a făcut păstrându-se cu sfințenie uzurile și formele.

Explicațiunea democrației prin suveranitatea populară este ficțiune, și încă o ficțiune, cum am văzut, primejdioasă.

O explicațiune mai adecvată exigențelor vremii, o dată neo-materialismului istoric. Pentru acesta, chestiunea principală este: sistematizarea științifică a mecanismului politic. E vorba de a privi pe indivizi ca simple obiecte de studii, cu nevoi economice preponderante nevoilor morale. Materialismul istoric privește latura economică a relațiilor sociale. Această latură economică Marx și Engels o exteriorizau în procesul colectiv de producție și de repartiție a bogățiilor. Neo-materialismul istoric se referă la însuși individul, luat ca unitate economică căruia îi presupune un minimum de nevoi materiale — sexuale și nutritive — și asupra cărora face și poate face cercetări științifice.

Nevoile materiale din fiecă individualitate sunt obiective în sensul că sunt general necesare; și sunt uniforme, în sensul că sunt periodic necesare.

Or, știința trebuie să lucreze asupra unor date certe, obiective și uniforme. Pentru știința socială, metoda neo-materialismului istoric pune ca dată certă, omul considerat o unitate economică de consumație și de producție, și nevoile lui materiale, ca manifestări obiective și uniforme ale acestei unități. Neo-materialismul istoric pleacă dela individ și nevoile lui materiale și ajunge la procesul colec-

tiv, printr'o foarte elementară operație de aritmetică socială.

Să transpunem aceste considerațiuni, în viața politică. Democrațismul este o stare de mulțime, negreșit; dar și un sistem de guvernământ. Acest sistem — și acuma dăm definiția justă a democrației. — constă în: libertate pentru toți cetățenii de a alege pe conducătorii lor, de a le determina normele și durata conducerii și de a le controla activitatea.

Am văzut că teoria lui Jean-Jacques nu dă o explicație mulțumitoare dreptului mulțimii de a-și alege singură conducătorii. Să vedem, cum va explica acest fenomen social modern, neo-materialismul istoric. Se va recurge iarăși la o operație de aritmetică, de data aceasta, politică. Fiecare individ se va considera o unitate politică în sine, cu dreptul desăvârșit de a-și alege conducătorii. Unitățile politice adunate dau însăși voința generală, concretizată într'o unitate de expresie. Pentru că această unitate de expresie să fie reală, neo-materialismul istoric recomandă ca sistem electiv scrutinul uninomial; iar în caz de scrutin pe listă, o cât mai largă reprezentare a minorității. În felul acesta, neo-materialismul istoric justifică unitatea de expresie prin adunarea unităților politice, după crezul și interesul lor politic.

Fără îndoială, neo-materialismul istoric se referă tot la număr; însă superioritatea lui asupra teoriei lui Jean-Jacques constă în determinarea calității acestui număr și care este de natură esențial economică. Pentru Jean-Jacques numărul nu are nici o calitate; pentru neo-materialism el are o calitate economică; pentru Charles Bouglé are o calitate morală. Defectul atributului dat de Bouglé este defectul laturii morale în general, înaptă prin natura ei de a-și găsi loc preponderant într'o fază exclusiv științifică. Științificul cere comun, obiectiv și uniform, moralul prezintă numai varietate, subiectivitate și diferențiere. Societatea modernă democratică începe să fie reglementată pe temeuri științifice și în cadrul acestor temeuri latura morală nu-și poate avea loc preponderant.

Pentru considerațiuni de sistematizare științifică a relațiilor sociale și implicit politice dintre indivizi, adoptăm explicațiunile neo-materialismului istoric.

Se socotește, în general, democrația modernă ca un produs spontan al marelui revoluții franceze. Lucru fundamental greșit. Ceeace a fost o simplă ocazie, se ia drept cauză. Istoricește,

neo-materialismul își găsește suficiente fapte, probatoare ale temeiniciei explicației sale.

Pentru materialismul istoric — și neo-materialismul nu e decât o adâncire și o completare a lui — elementul dinamic al societății este elementul economic, sistemul de producție și de consumație a bunurilor. Societatea democratică modernă nu e un rezultat al frământărilor ideologice morale, ci un derivat direct al schimbărilor economice-materiale. Secolele 13 și 14, în Apus sunt mărturia de nedesmințit ale antecedentii elementului economic în transformarea societății agrare medievale, în societate industrială modernă. Or, care e caracterul de bază al societății moderne? Negreșit libertatea. Libertatea economică — concurența și legea cererii și a ofertei — și libertatea politică — democratismul și parlamentarismul.

Libertatea politică — democrația — e un derivat al libertății economice — industrialismul. Iar antecedentă istorică are libertatea economică asupra celei politice.

Cercetările lui Marx, Wandervelde și mai ales Sombart sunt în privința aceasta, definitiv concludente. Ca atare, pentru materialismul istoric, democrația modernă nu e un produs spontan, nu e o apariție bruscă, ci e, din potrivă, un fenomen normal, un simplu derivat din organizațiunii anterioare. Vom lua, pentru mai clară exemplificare, Franța. Schimbările economice din secolul 13, 14 și 15, sileau pe regii francezi să pregătească ei înșiși ridicarea „clasei a treia”, pe cari o exercitau în înțelepciuni politice și administrative. Alexis de Tocqueville a demonstrat lucrul acesta până la evidență în cartea lui „L'ancien régime et la révolution.” „J'y rencontrais — mărturisește el — partout les racines de la société actuelle profondément implantées dans le vieux sol”, „Ceeace revoluția a fost mai puțin ca ori și ce lucru, este afirmația că ea ar fi fost un eveniment fortuit. Ea n'a fost decât terminarea bruscă și violentă a unei opere, la care zece generații de oameni au lucrat.” (p. 51). În altă parte Tocqueville afirmă: „Prin politica dusă de Ludovic XI în administrație, el ne apare ca un „rege burghez” prin excelență. Ii plăcea să se servoaască numai de burghezi. Nobilii aveau, ce e drept, trecere mare în societate, la curte și în armată; nu aveau însă nici un rol în administrație. Paul Lafitte, subliniază cu destul adevăr: „Ludovic XIV, — înaintea lui Jean-Jacques — concepuse societatea ca o aglomerare de indivizi, egali între ei, sub ascultarea unui stăpân. Stăpânul își schimbă numele: rege sau po-

porul, despotismul este acelaș. Când Ludovic XIV vrea să transforme dogma religioasă în dogmă politică, este Jean-Jacques pe tron.” (Le paradoxe de l'égalité. p. 152).

Mai e nevoie să mai insistăm asupra măsurii enorme în care vechea organizațiune politică a pregătit statul democratic burghez, prin verificarea și centralizarea administrativă, unamin recunoscută azi nu ca operă a revoluției sau a imperiului, ci ca operă a vechiului regim? Socotim lucrul îndeajuns de clar. Lui Tocqueville îi revine meritul de a fi evidențiat înfățișarea de normal a revoluției franceze, din punct de vedere istoric. Din punct de vedere al explicațiilor sociale, materialismul istoric intervine, adâncind cercetarea lui Tocqueville, și arătând că pregătirea societății democratice moderne, în sânul vechei societăți medievale, nu e o întâmplare sau un capriciu, ci o neînlăturată necesitate, ieșită din imperativul schimbărilor economice. Dizolvarea vechiului regim agrar și începuturile regimului modern industrial, prilejuiau prăbușirea unei clase sociale, în disoluție, și înălțarea inevitabilă, a unei alte clase sociale, în formație.

În explicațiunea genezei democrației moderne, materialismul istoric reușește complet. O nouă chestiune se ivește pe care, iarăș, numai materialismul istoric o elucidează deplin. E vorba despre deosebirea dintre democrația antică și democrația modernă. Nu e vorba de simpla enunțare a deosebirilor, ci de suficiența lor explicare. Dela Fustel de Coulanges cunoaștem mai bine caracteristicile vechei democrații. Negreșit, în multe puncte se aseamănă cu cea modernă și mai ales în privința electivității. Vorbind despre regulile guvernământului democratic antic, Fustel de Coulanges remarcă: „Sufragiul era socotit ca unul din sursele cele mai sfinte ale autorității.” „Politica nu mai era, ca în vechiul regim, o chestie de tradiție și de credință. Era necesară reflexiunea și invocarea motivelor.” „Poporul ținea foarte mult la oratorii săi; se spune că-ți plătia pentru fiecare discurs pronunțat dela tribună. Făceau însă și mai mult: îi ascultau cu atenție.” „Exista o lege, care pedepsea pe un orator convins să dea sfat rău poporului.” (p. 390—394. „La cité antique”) Dar democrația antică se deosebește de cea modernă. Era o democrație restrânsă, mărginită, închisă. Se bizuia pe sclavi și ca atare înceta să mai aibă caracter esențial democratic. Și afară de aceasta, democrația antică era redusă și felurită. Fiecare cetate își avea sistemul său de

guvernământ; fiecare cetate își avea felul său de democrație.

Democrația modernă e generală, aplicabilă tuturor claselor și indivizilor, și e univărsală, aplicabilă în toate țările. În democrația modernă, pentru prima dată, indivizii clasei de jos, încă neliberată economic, au drepturi politice egale cu stăpânii lor. Cum se explică aceste noi caractere ale democrației moderne?

Evident, ideologii și metafizicienii explică schimbarea prin nouitatea ideilor și a mentalităților. E însă ceva cu totul superficial. Nu e o adâncire în cauzele prime, nu e o cercetare obiectiv științifică. Materialismul istoric explică generalitatea democrației moderne prin însăși schimbările economice, devenite uniforme prin periodicitatea lor. Dar, materialismul istoric mai adaogă e explicațiune, nu morală sau filosofică, ceace ar fi anti-științific, ci una pur tehnică: inventarea tiparului și împrăștierea cuvântului scris au creat o comunitate internațională de gânduri și sentimente democratice. Au creat moravuri democratice, spirit democratic, mentalitate democratică. Au adus o largire a respectului datorit personalității umane, considerată în sine, ca scop. Negreșit filosofia kantiană, pentru spiritele de elită, a desăvârșit, cu considerațiuni logice această nouă mentalitate intelectuală: mentalitatea, spiritul democratic, care constă în a recunoaște ori și căruia individ certe facultăți, ce-l fac apt pentru a contribui la cooperarea comună.

Este, cu adevărat, acest spirit democratic, o realitate? Avem toate motivele, ca să ne îndoim. Democrația aceasta generalizată nu a înăbușit, nu a distrus o altă realitate socială, tot atât de evidentă, lupta de clasă. Desigur moravurile s'au îmblânzit și odată cu ele și bătăliile politice au pierdut din ferocitatea lor tradițională. Clasa stăpânitoare economic se dispune, în viața politică, nu numai de un număr oarecare de sufragii sau de partide, dar dispune de o forță ocultă, a-toate-învingătoare: banul. Și iată cum, în interesul propriei sale conservări, și spre detrimentul democrației, prin forța sa bănească clasa capitalistă falsifică spiritul democratic, falsifică, moravurile, și, în foarte multe state, falsifică însăși voința națională.

Mijlocul de împrăștiere a ideilor democratice — presa — căzută sub dependența capitalului devine mijlocul cel mai expeditiv de dizolvare al acestor idei. O presă independentă, foarte răspândită, pusă însă discret sub strânsă dependență a capitalului, strigă zilnic insuficiența principiului democra-

tic, el însuși insuficient sau fals aplicat.

Dacă în Germania ar fi fost un spirit democratic, ar fi fost posibilă alegerea lui Hindenburg? Dacă Italia ar fi avut un sprit democratic ar fi posibilă dictatura lui Mussolini? Cât privește Franța, iată ce scrie Jean de Pierrefeu, autorul lui „Outi-Plutarque“: „La France s'est donnée un régime démocratique... Mais... le type de démocratie, tel qu'on le concoit en France renferme un vice initial, capable de détruire l'effet excellent qu'on est en droit d'attendre de ce régime... Qu'est-ce qu'une démocratie sans esprit démocratique? Sous le noms de démocratie, nous possédons un régime dont la structure est nettement aristocratique. A côté du pouvoir légal, qui a reçu son mandat du peuple, se sont constitués d'autres pouvoirs, tantôt hostiles au premier, tantôt assurant de sa complicité. Ces classes privilégiées forment proprement en France ce qu'on peut appeler l'élite dirigeante, dont l'action est considérable et la responsabilité nulle.“

Aidoma, ca la noi în țară. Și la noi există o elită conducătoare, cu o activitate intensă și cu o responsabilitate nulă. Nici la noi nu există moravuri democratice, nici la noi nu există un spirit democratic.

Pentru că este o adevărată conspirație diabolică de compromitere a democrației, actuala lege electorală, cu absurdul ei sistem de centralizare.

Obiecțiunea, cea mai importantă, care s'a adus regimului democratic, este că statornicește tirania unei majorități. Această obiecțiune a fost, cu succes, înlăturată prin sistemul reprezentări proporționale a minorității, căpătându-se astfel o oglindă fidelă a tuturor curentelor politice. Or, actuala lege electorală română statornicește tirania unei infime majorități, cari nu e cel puțin nici majoritate, ci minoritate privilegiată prin număr. Patruzeci la sută din votanți, pe întreaga țară, dau șasezeci la sută din totalul deputaților! Un mai abracadabrant sistem de numărătoare politică, nici că se putea. Ei, dar această imposibilitate logică își are și ea rațiunea ei. Clasa noastră conducătoare vrea să compromită regimul democratic, prin falsificarea aplicării lui și anume prin aplicarea laturei lui pe drept și înversunat criticată. Clasa noastră conducătoare vrea să compromită regimul nostru democratic, mai înainte de aplicarea lui justă.

Salvându-se aparențele, se nimicesc realitățile, Căldul regimului democratic român ține cu tot dinadinsul la pseudo-

nimul „democratic“!

Când sus există o astfel de mentalitate sucită de înțelegere a rosturilor și normelor democratice, când jos nu există înțelegere pentru primejdia ce amenință, și nici indignare și elan pentru reacționare, cu drept cuvânt putem conchide că, mai ales la noi în țară, un spirit democratic nu există. Nu există respectul consacrat pentru voința norodului. Nu există respectul necesar pentru litera legii. Nu există

respectul cât de slab, pentru personalitatea omenească, pentru ori și care personalitate omenească. Avem decururi și artiști veritabili; piesa se joacă de minune; atâta doar că replicile sunt grozav de falsificate și publicul grozav de nepăsător.

Pun problema fără să mă ocup de soluționare categorică: „Qu'est-ce qu'une démocratie sans esprit démocratique“?

N. N. Matheescu

POLITICA EXTERNĂ

Pactul dintre Rusia și Germania

Aproape în același timp când la București se semna pactul de pace și siguranță reciprocă dintre România și Polonia, la Berlin ambasadorul Neculai Nicolaievi (Krestinski'), în numele Rusiei sovietice, și d. dr. G. Strossmann ministrul de afaceri streine, în numele Germaniei, semnau un tratat de amicitie și neutralitate reciprocă între cele două State. Subliniez concomitența încheierii lor întru cât pactul româno-polonez a fost semnat la 26 Martie, iar cel ruso-german la 24 Aprilie a. e., deși tratativele acestuia din urmă durau din Decembrie 1924.

Un act diplomatic „pacific“

Citind introducerea tratatului încheiat la Berlin, precum și cele 4 articole componente, fără să îți seamă de politica generală a celor două State contractante împotriva noului regulament internațional și a Societății Națiunilor, ești inclinat imediat să conchizi la generalizarea spiritului pacific delo Locarno printre toate Statele, chiar când ele nu fac parte din instituția conservatoare dela Geneva.

Intr'adevăr preambulul vorbește dela început despre „dorința“ ambelor guverne de a face tot ce pot pentru „menținerea păcii generale“ și exprimă credința în comunitatea de interese a ambelor popoare pentru o colaborare permanentă și sinceră, precum și convingerea despre necesitatea de a întări actualele relațiuni amicale printr'un tratat special¹⁾.

Primul articol amintește vechiul tra-

¹ Același diplomat pe care bolșevicii l'au trimis în fruntea delegației lor la conferința româno-rusă dela Viena.

² Cititorii acestei reviste știu, din articolele precedente despre politica bolșevico-germană, că între cele două State, în afară de tratatul dela Rappallo, s'a încheiat acum în urmă, odată cu pactul dela Locarno, o convenție de comerț. (Vezi S. d. M. anul II. No. 32—33, 41 și 50 și anul III. No. 11).

tat dela Rappallo, încheiat în 1922, spre marea surpriză a opiniei mondiale, tocmai în timpul conferinței internaționale dela Geneva când bolșevicii fuseseră admiși, pentru întâia oară, în mijlocul unei adunări internaționale. Părțile contractante se leagă, prin acest tratat, să se înțeleagă asupra tuturor problemelor de interes comun, fie ele de ordin politic sau economic.

Articolul următor stabilește obligația reciprocă de neutralitate în cazul când una din părți ar fi atacată de o terță putere sau de mai multe terțe puteri, obligație valabilă pe tot timpul cât ar dura eventualul conflict armat. Cu alte cuvinte, textul acestui articol reia formula veche a pactelor de neagresiune și neutralitate reciprocă, între Statele vecine europene, formulă rostită pentru prima oară cu prilejul conferinței dela Geneva, reluată în conferința dela Haga, și exploatată, apoi, de bolșevici, într'o conferință dela Moscova, unde Rusia avea pretenția să dovedească opiniei mondiale intențiunile sale sincer pacifice față de toți vecinii, contrar învinuirilor ce i-s'ar fi aducând mereu de dușmanii internaționali ai regimului comunist. De altminteri, aceeași formulă de amicitie și neutralitate reciprocă o regăsim și'n recentul tratat încheiat de bolșevici cu Turcia lui Kemal pașa după ce hotărârea în afacerea Mossul i-a îndepărtat din nou, pe Turci, de Societatea Națiunilor și de puterile coloniale europene.

Articolul 3 este privitor la eventualitatea unui conflict între una din părți și o terță putere sau chiar la o coalițiune ce s'ar închia contra unuia dintre contractanți spre a-l lovi, de pildă, prin blocusul economic ori financiar, — și stabilește, în cadrul aceleiași neutralități, obligația reciprocă de a nu participa la asemenea coaliție. Adică, după neutralitatea reciprocă în cazul unui conflict armat, obligația de neutralitate și pentru cazul unui blocus eco-

conomic-financiar exercitat de o coaliție împotriva uneia din părțile contractante.

Ultimul articol stabilește durata de 5 ani a tratatului și procedura ratificării și a schimbului de ratificări pentru intrarea lui în vigoare.

Dacă alăturăm acestui text „nevinovat“ declarațiile ministrului de externe german, dr. Stresemann, făcute ziarului „Vossische Zeitung“ din 28 Aprilie, pentru a potoli emoția provocată în lumea franco-engleză pe urma tratatului semnat la Berlin, ar trebui să conchidem și noi că, într'adevăr, ultimul pact germano-sovietic nu cuprinde nimic primejdios pentru pacea și siguranța Europei.

Germania în contradicere cu pactul dela Geneva.

Din nenorocire, adevărul este tocmai dimpotrivă precum vom constata imediat printr'o rapidă confruntare între obligațiile tratatului dela Berlin și cele cuprinse în pactul Societății Națiunilor.

În primul rând, art. 2 din tratatul semnat la Berlin obligând Germania să păstreze neutralitatea față de Rusia, în cazul unui conflict armat cu o țară putere sau cu un grup de puteri, o pune, dela început, în conflict cu obligația generală de intervenție ce rezultă din articolul 16 din pactul dela Geneva, pentru orice Stat membru, în cazul când vr-un alt membru al Societății ar turbura pacea internațională prin violarea art. 12, 13 și 15 din pact, precum și în cazul când chiar un stat din afară de Societatea Națiunilor ar turbura de asemenea pacea (ipoteza art. 17 din pact aplicabilă Rusiei).

În concepția cea nouă a dreptului internațional, care condamnă războiul de agresiune ca o crimă împotriva omenirii³, ideea de neutralitate este exclusă din pactul Societății Națiunilor de oarece toți membrii sunt obligați să intervină contra agresorului și să participe la toate sancțiunile militare, economice și financiare hotărâte de Consiliu contra Statului agresor potrivit art. 12, 13 sau 15 din pact, socotindu-se fiecare membru în stare de războiu cu agresorul conform prevederilor primului alineat din art. 16 al pactului.

Deci, angajamentul de neutralitate pe tot timpul conflictului, luat de Ger-

³ Idee dezvoltată în chip amănunțit în lucrarea compatriotului nostru, d. prof. V. V. Pella, La criminalité de la guerre d'agression și care a fost prezentată ca raport la ultima conferință interparlamentară dela Washington.

mania față de Rusia, este în contradicere directă cu obligația din pact care interzice unui Stat membru să mai păstreze neutralitatea față de un turburător al păcii internaționale.

Este drept și se cuvine să menționăm prevederea din textul tratatului, pentru ca să nu fim alături de adevăr, că art. 2 din actul diplomatic semnat la Berlin are în vedere ipoteza unui atac contra Rusiei sovietice; — prin urmare, obligația Germaniei de neutralitate, se ivește numai în cazul când bolșevicii ar fi victimele unui atac în loc de a fi chiar ei agresorii, precum ar putea rezulta din ipoteza prevăzută de art. 17 al pactului dela Geneva.

Adăugând, la această prevedere, rezerva admisă, la Locarno, în favoarea Germaniei, cu privire la interpretarea art. 16 din pact de către Consiliu, în cazurile de aplicare, — rezervă formulată în privința cotei de participare armată la sancțiunile militare internaționale contra unui agresor, precum și a libertății de trecere prin teritoriul german a forțelor internaționale pentru sancționarea agresorului⁴, — s'ar părea că Germania s'a folosit de toată libertatea ce a știut să și-o asigure, diplomaticeste, în tratativele pentru intrarea ei în Societatea Națiunilor, spre a-și menține prietenia și interesele cu Rusia sovietică.

S'ar părea, desigur, fiindcă în fond aplicarea articolului 2 din tratatul dela Berlin ca și a dispozițiilor din pactul dela Geneva privitoare la chestiunea capitală a stabilirii răspunderilor pentru agresiune, deci a determinării agresorului, — rămâne la discreția Germaniei. Ea va avea să aprecieze în fiecare caz dacă Rusia a fost atacată sau a atacat ea pentru a se decide să păstreze neutralitatea conform art. 2 din tratat ori să intervină contra agresorului potrivit prevederilor art. 16 din pactul națiunilor. Chiar dacă, la Geneva, Consiliul ar decide că Rusia este agresorul, printr'un atac deslănțuit fie împotriva Poloniei, fie împotriva României — ipotezele cele mai probabile — Germania, totuși ca membră în Consiliu și având alte interese decurgând din tratatul semnat acum la Berlin, va vota contra concluziei unanimității membrilor, pe temeiul dreptului de veto practicat în procedura de lucru a înaltului for internațional, și, prin urmare, Societatea Națiunilor nu va putea să decidă că Rusia a provocat războiul și să ia măsuri împotriva ei. De altfel, eventualitatea aceasta a și fost pomenită în discursul recent al unui conducător bolșevic, mi-se pare Litwinov, care a subliniat, pentru opinia

⁴ Vezi S. d. M. anul II. No. 45.

publică rusească, situația excepțională a Germaniei în Consiliul dela Geneva, ca prietenă și aliată a bolșevicilor, și a precizat că, fără asentimentul delegatului german, nu se va putea hotărî nimic.

Dacă trecem la examinarea cuprinsului art. 3 privitor la neutralitatea economică-financiară, în cazul când s'ar decide un blocus anti-bolșevic, fie de un Stat, fie de o coaliție de State, apoi atunci constatăm o mai brutală și mai directă nesocotire a obligațiilor rezultând din art. 16 al pactului pentru Germania ca membră a Societății Națiunilor.

În ipoteza acestui articol, în care nu mai este vorba despre determinarea agresorului și, deci, a răspunderilor pentru agresiunea armată, Germania, fără să mai poată invoca interpretarea art. 16 în privința participării armate la sancțiunile internaționale sau a trecerii forțelor internaționale prin teritoriul ei, se obligă pur și simplu, față de Rusia, să șteargă cu buretele toate celelalte obligațiuni de membru al Societății Națiunilor, ce mai sunt cuprinse în art. 16 din pact, și să nu participe la o acțiune internațională de natură economică-financiară. Cu alte cuvinte, orice sancțiune de natură economică și financiară. — blocus economic-comercial ori boicot financiar — s'ar decide la Geneva împotriva bolșevicilor. Germania va rămâne mai departe în colaborare cu Rusia sovietică, îi va da, prin urmare, ajutor contra Societății Națiunilor. Și aceasta în toate ipotezele posibile, fie că se menține procedura actuală a unanimității pentru hotărârile Consiliului, pe care Germania le-ar împiedeca prin exercițiul dreptului de veto, fie că această procedură se modifică, fie în sfârșit că o asemenea sancțiune economică-financiară contra Rusiei s'ar decide prin Adunare și Consiliu concomitent, numai cu o specială majoritate, pentru această ipoteză, din partea ambelor organe, așa cum pare a rezulta din pact.

Voiu încheia constatând că Germania a semnat, la Berlin, un tratat care împune revizuirea situației și atitudinii sale în politica internațională înainte de a fi definitiv admisă la Geneva.

Este probabil că vor fi necesare și alte revizui de ordin internațional, căci dacă pactul dela Locarno a impus modificarea compoziției Consiliului, ce modificări vor mai fi necesare la Societatea Națiunilor — vorba unui corespondent al lui „Prager Presse“ — după ultimul pact ruso-german?

Einstein și Eminescu

Noua teorie a relativității pasionează atât lumea oamenilor de știință, cât și lumea din saloane, deoarece consecințele metafizice ale acestei teorii sunt cu totul nouă și conduc la soluții surprinzătoare pentru unele probleme de fizică nedeslegate încă; în ea se reflectează origina israelită a lui Einstein, rasă care a dat naștere lui Moisi, Hristos, Spinoza, rasă plină de iluziunile și visurile vechilor profeti.

Cu toate acestea, ideea negării spațiului și a timpului sau a relativității lor, nu este de origine einsteiniană; alți învățați celebri au susținut și apărât ideile care fac azi baza teoriei relativității.

Așa, încă din timpul lui Aristotel, adică cu 300 ani înainte de Hristos știința s'a bazat pe ipoteza că există un spațiu și un timp absolut, de sine stătătoare, cu alte cuvinte că spațiul ar fi ca un vas mare în care se petrec toate evenimentele, și în acest spațiu, cei vechi își imaginau că există un timp, pe care-l socoteau, ca o scurgere tăcută și continuă a unui ceva oarecare, o veșnică și constantă înaintare în vrâstă a spațiului; — pe atunci, nimănui nu i-ar fi trecut prin minte, că distanța dela pământ la soare nu este aceeași pentru un observator din soare, ca pentru altul după Jupiter, măsura fiind făcută de cei doi observatori, cu același metru. Mai târziu în secolul al 4-lea, Sfântul Augustin în confesiunile sale spunea... „Când nu vorbesc cu cineva eu știu ce-i timpul“.

„Dar dacă vreau să-l explic cuiva nu știu“.

Deci timpul nu era privit de dânsul ca ceva fix, definit, absolut.

Acum 80 de ani filosoful spaniol Balmes, se exprima astfel:

„O probă că timpul nu e absolut, este imposibilitatea de a cunoaște fără ciasornic, dacă între două evenimente s'au scurs 10 sau 12 ore.“

„Omul izolat pierde cu totul măsură timpului“.

Deci această măsură este relativă sau cu alte cuvinte ciasornicul crează timpul.

Marele matematician Henry Poincaré, a fost totdeauna adversarul ideii

că spațiul și timpul ar fi absolute, căci iată cum raționează dânsul;

„Când spun unui prietin că mâine „să ne întâlnim în Place de l'Etoile, „este foarte greșit a crede că eu mă „voi găsi mâine în acelaș punct în „spațiu, deoarece până mâine, pământul se va deplasa pe orbita lui în jurul soarelui, antrenând în această mișcare și Place de l'Etoile, cu mai mult de 2 milioane de kilometri, și „soarele la rândul său cu pământ cu „tot se va mișca către constelațiunea „Hercule, și atunci punctul unde mi-am „dat întâlnire cu prietinel meu, nu mai „este fix și acelaș în spațiu, și fraza „mea n'ar fi avut nici un înțeles dacă „n'ar fi fost Arcul din Place de l'Etoile, „despre care mai corect ar fi fost să „spun prietinelui meu, că mâine vom „vedea împreună din nou, acel Arc.

Deci spațiul nu poate fi socotit independent, absolut, fără legătură cu corpurile ce plutesc în el, și fără aceste materiale spațiul nu există.

Einstein consideră de asemenea că spațiul și timpul nu sunt absolute; el susține că modul de până acum de-a concepe spațiul și timpul, nu e valabil decât în anumite împrejurări, și numai pentru viteze și distanțe mici; de îndată însă ce părăsim pământul nostru așa de mare, și totuș prea mic pentru relativități, adică de îndată ce ne ocupăm de studiul Universului, unde lungimile se socotesc cu zeci de milioane de kilometri, iar vitezele cu sute de mii de kilometri pe secundă, Einstein negă existența noțiunilor de spațiu și timp și consideră ca absolut și invariabil numa așa numitul „Interval“, care este un conglomerat, un amalgam al spațiului cu timpul.

Acesta este universul einsteinian cu patru dimensiuni.

Dar în literatura românească și înainte de Einstein, găsim descrisă cum nu se poate mai minunat, ideea negării spațiului și a timpului, în nuvela „Sărmanul Dionis“ a marelui nostru poet și filosof Eminescu, care începe astfel:

„Când închid un ochiu, văd mâna „mea mai mică decât cu amândoi „ochii; de-ași avea trei ochi ași vedea-o „mai mare, și cu cât ași avea mai

„mulți ochi, cu atât lucrurile din prejurul meu ar părea mai mari.

„Cu toate acestea, născuți cu mii de „ochi în mijlocul unei arătări colosale, ele toate păstrându-și proporțiunea, nu mi-ar părea nici mai mici „nici mai mari de cum îmi par azi; „— Și obiectele ce le văd cu un ochiu „sunt în adevăr mai mici, și cu doi „ochi mai mari? cât de mari sunt ele absolut?

„Cine știe dacă nu trăim într'o lume „microscopică, și numai făptura „ochilor noștri, ne face să-o vedem în „mărimea în care o vedem; cine știe „dacă fie-care din oameni nu vede toate „celea altfel, și numai limba, „mirea într'un fel a unui obiect, pe „care unul îl vede așa, altul altfel „îi unește în înțelegere.

„Dar poate că fiecare vorbă, sunt „diferit în urechile diferiților oameni; „numai individul rămânând acelaș, o „aude într'un fel. Și într'un spațiu în- „chipuit fără margini, o bucată a lui „ori cât de mare, sau ori cât de mică „ar fi, nu-i numai o picătură în raport cu nemărginirea? Asemenea în eternitate „tatea fără mărini, ori-ce bucată de „timp nu-i numai o clipă suspendată?

„Și iată cum presupunând lumea „redușă la un bob de rouă, și raporturile de timp la o picătură de vreme, veacurile din istoria acestei lumi „microscopice, ar fi clipe, și în aceste „clipe, oamenii ar lucra tot atât și ar „cugeta tot atât, ca în veacurile noastre; Veacurile pentru ei ar fi tot atât de lungi, ca pentru noi ale noastre.

„De fapt lumea e visul sufletului nostru; nu există nici spațiu, nici timp, „ele sunt în sufletul nostru. Trecut și „viitor sunt în sufletul nostru, ca pădurea într'un simbur de ghindă și „infiniutul ca reflectarea cerului într'un „bob de rouă.

„Dacă am putea afla misterul, prin „care să ne punem în legătură cu „cele două ordine de idei, trecut și „viitor, care sunt ascunse în noi, mister „pe care l-au posedat Magii Egipteni, „atunci coborându-ne în adâncimile „sufletului nostru, am putea trăi în „trecut, și am putea locui lumea Stelelor și a Soarelui.“

Din analiza conținutului acestei nuvele se vede că Eminescu, care a urmat cursul de filosofie la Viena, negă existența spațiului și a timpului, conchizând că trecut și viitor sunt în sufletul nostru ca pădurea într'un simbur de ghindă, și că ceea ce vedem nu este mărimea absolută a obiectului privit, ci numai făptura ochilor noștri ne face să vedem astfel, dar că poate nu toți oamenii văd acelaș lucru în acelaș fel,

Meritul lui Einstein, față de predecesorii lui, care au făcut operă negativă, dărâmand existența noțiunilor de spațiu și timp, este că din dărâmăturile acestor două coloane, spațiu și timp, pe care se rezimă toate întâmplările din viața noastră, doctrina relativistă reconstruiește intervalul einsteinian, și aceasta nouă concepțiune constituie teoria relativității speciale.

Această teorie poate într-o zi va cădea, căci în știință nu există teorii cu titlul definitiv; știința merge din greșală în greșală și pe ruinele vechilor teorii se ridică mâine altă teorie, așezându-se astfel în fiecare zi un nou bloc la edificiul măreț al științei.

N. Hoiescu
inginer inspector general

ACTUALITĂȚI

Caracteristica culturii minoritare

Imprejurările au făcut, ca opinia publică românească să vadă în minoritățile etnice din țară numai niște elemente politice, puțin simpatice. Același lucru s'a petrecut și cu minoritățile, care ne judecă după felul cum ele sunt tratate de către funcționarii siguranței de Stat. Partea de cultură a noastră ca și a minorităților a fost astfel neglijată cu totul în aceste vremuri de adânci prefaceri sociale.

Și totuși putem afirma, că mai cu seamă unele dintre minorități, ca maghiarii și sașii, au adus în noul stat român un aport cultural cu mult mai important decât cel politic. Manifestările politice ale minorităților nu pot avea în viața publică o greutate prea mare, fiindcă ele nu se pot produce continuu și în condițiuni de absolută libertate, astfel încât efectul lor e totdeauna redus la anumite proporții. Manifestările culturale însă, bucurându-se de complectă libertate, vor avea un efect mai adânc și asupra vieții noastre publice.

Când este vorba de cultură trebuie să dispară orice prejudețiu și orice resentiment. Noi nu vom pune chestiunea culturii minorităților în felul cum am văzut-o pusă în diferite ocaziuni prin comparația de superioritate între minorități și elementul românesc, care locuiește împreună cu ele. Superioritatea în privința aceasta nu are nici un stat, fiindcă ea e produsul împrejurărilor politice și nici decum nu e rezultatul însușirilor de rasă. Noua situație politică a poporului român va egala în scurtă vreme această diferențiere, fiindcă azi progresul se face într'un tempo foarte repede, mai cu seamă la un popor cu energii acumulate de veacuri de-arândul cum e poporul român.

Chestiunea această nici nu interesează de altfel din acest punct de vedere.

Cultura la cele două minorități amintite mai sus, care sunt cele mai importante, s'a dezvoltat în condițiuni di-

ferite unele de altele și prin urmare au și caracterul deosebit.

Maghiarii, aparținând populației dominante în stat, și-au făcut cultura în sensul acesta ca stăpâni politici ai pământului. Statul le-a dat tot concursul aducându-le, așa zicând, totul de-a gata din țările apusene. Astfel putem constata, că cultura maghiarimei din Ardeal are mai mult caracterul culturii internaționale decât pe acela specific național. Din cauza aceasta o apropiere culturală între păturile sociale superioare ale societății maghiare și acelea ale societății române din vechiul Regat, în special din București, n'ar fi greu de realizat și dacă n'ar fi situația geografică ea s'ar produce în mod firesc și logic. Prin ruperea legăturilor directe cu Budapesta maghiarimea din Ardeal a fost pusă în fața unei noi orientări culturale. Reduse numai la propriile lor puteri și închise în cercul lor, fără posibilitatea de-a mai atrage în aceasta și alte elemente, maghiarii sunt nevoiți să se strângă în jurul căminului lor mai redus care acum a devenit singurul lor centru de gravitare. Ei au ajuns în situația în care se găseau românii ardeleni sub regimul ungar. Ca și aceștia vor trebui și maghiarii să-și concentreze toate puterile asupra intereselor locale depărtându-se tot mai mult de interesele culturale universale. Urmarea acestei schimbări radicale va fi, că maghiarimea din Ardeal va deveni din ce în ce tot mai naționalistă, căutând să dea manifestărilor lor culturale un caracter mai pronunțat național.

Sașii, cu toată situația lor politică privilegiată, de care se bucurau sub regimul ungar, au avut o orientare culturală influențată exclusiv de cultura germană din Germania. Această cultură a ținut la ei locul culturii specific naționale și astfel curentele culturale universale au avut puțină influență asupra societății săsești din Ardeal. Mai rar se va găsi un popor în

Europa care să fi primit mai puțin infiltrări de cultură dela alte popoare ca sășimea ardeleană. Imprejurarea aceasta, ajutată și de faptul că ei erau singurii protestanți în marea masă a ortodocșilor români, le-a asigurat o dezvoltare culturală, cu proporțiile convenite ale culturii generale germane, în spirit pronunțat național. În noua situație politică însă sașii fac o evoluție contrară celei maghiare. Prin rolul ce și l-au luat ca conducători politici ai tuturor coloniilor germane din țară, care sunt de confesiune romano-catolică, sașii protestanți sunt nevoiți să părăsească cercul lor închis în cadrele reduse ale sășimei ardeleni și să adopte, de voie de nevoie, caracterul mai general al culturii germane în primul rând, fără de-a se mai putea sustrage influenței culturii universale, cu care ajunge acum în contact direct în urma situației geografice centrale ce o au în România.

Aceasta este în linii generale caracteristica maghiarilor și sașilor din Ardeal, ca cei mai importanți minoritari, în epoca de tranziție de după războiu. Vom arăta în viitor rolul cultural ce-l pot avea în noul stat român aceste minorități.

Ion Băilă

Un strigăt

De multe ori se trâmbează în lumea învățătorilor, că în mâna lor stă toată mișcarea către progres, în mână le stă viitorul, și totul atarnă de felul în care ei vor înțelege viața și de felul în care ei acționează punând în practică ideile lor, dat fiind că în mâna lor stau tinerile generații.

„Tinerile generații“ — cuvinte cari încălzesc și cari înspăimântă pe cel ce se gândește mai adânc.

Câtă speranță se pune pentru înălțarea răului, în aceste tinere generații! Pare că vezi pe bătrânul dascăl cu ochii slăbiți, cu părul încălcit, cu fruntea largă și adâncită, deschizând cartea vremii, citește în ea, se înspăimântă și apoi înseninându-se ca de un suflu divin, cheamă lângă el pe cei viitori, le citește din cartea greu de deslegat, le arată calea cea bună, pân-dește o clipă mișcările ucenicului, închide cartea și se stinge ca o făclie în noapte pe când viața cu urlete înfricoșate își urmează legea de frământare și senin.

Cartea vremii, în care sunt deopotrivă de ascunse seninul și furtuna, carte pe ale cărei file nu pot citi decât foarte puțini, acei cari au sufletul mare și călăuziți de iubire să citească în frământările acestea viitorul, să-și însenine fruntea, să cheme lângă sine ucenicii, să le citească și să-i învețe nu petregiul lucrurilor vechi, nu mucegaiul nimicurilor, nu slăbiciunea momentelor trecătoare, ci să se avânte, să se cufunde în adâncuri, să pătrundă cu

pas sigur și energic în viață, să nu se teamă de vântul vremii, nici de spinii ce le vor răni fruntea sau de greutatea crucii lor.

Tinere generații cereți dascălilor voștri sufletul științei lor și-l sorbiți odată cu aerul ce-l respirați.

Învățați să citiți în viitorul lumii acestia, pentru ca la rândul vostru să fiți pentru cei ce vor veni, asemeni învățătorilor voștri. Fiți suflet din sufletul lor.

Priviți-vă în jocul vieții. Sunteți cei ce duceți cărma și mânați barca. Sunteți cei ce luminați și încălziți de o lumină ascunsă în voi înșivă, vă croiți calea cu fruntea sus și veșnic senină. Sunteți cei ce purtați în suflet iubirea în brațele voastre munca și pe buze cântecul.

Învățați-vă! Strigătul care trebuie auzit și care trebuie ascultat.

Ioan Stoica

DISCUȚII LITERARE

Editorii

Deși, dela războiu încoace numărul tipăriturilor în toate domeniile culturale s'a mărit în mod considerabil, iar numărul caselor de editură s'a îndoit, totuși, se vorbește cu persistență în coloanele revistelor, de o existentă criză a cărții. Că acest adevăr este incontestabil nu ne îndoiim, dar în ce privește cauzele ce-i stau la bază ne par în totul discutabile.

Eclipsa care se ridică treptat, treptat pe soarele culturii românești, pare a avea cauze mult mai adânci decât cele arătate de casele de editură, cari și-au închis ușile cu următorul avis: „Nu se mai primesc manuscrise“.

E foarte adevărat, că timpurile nenorocite de criză financiară prin care trecem azi, lovește în mod dezastruos în cetățuile cele mai puternice, dar mai cu seamă în întreprinderile de cultură, — cum sunt casele de editură — al căror rol se deosebește cu totul de al întreprinderilor pur comerciale.

Menirea editorului e primordială în mișcarea culturală a unui stat. Deși și el e un comerciant, — în multe cazuri librar —, „cumpără și vinde“ ca orice negustor de stambă, de zarzavat sau de vechituri, lui însă îi este încredințat comerțul cel mai nobil și cel mai important. El cumpără cugetele creatorilor de valori, le multiplică cu ajutorul tiparului și apoi le împărtășește pe un preț stabilit flămânzilor de lumină. Și el, ca și oricare altul, este stăpânit de legea „ofertei și a cererii“.

Interesul material predomină orice acțiune a sa, ca și a oricărui alt negustor. Dar, pe când negustorul de stambă care și-a înșelat clientul cu o marfă putredă și de proastă calitate, nu a avut asupra acestuia ca repercusiune decât o pierdere materială; cu totul altfel se prezintă lucrurile când un editor în goana lui după îmbogățire, editează cugete de proastă calitate, cari dau rezultate dezastruoase.

Azi, când facem trista constatare că există o criză a cărții, că scrierile literare nu se mai primesc spre editare din cauza greutăților de tipărire, când podurile caselor de editură stau tixite cu cărți nevândute, că în vitrinele librăriilor mucegăesc și cartea bună și cartea rea, când revistele apar și mor ca fluturi de lampă, iar ziarele scrise mai inteligent și lipsite de reportaje de sinucideri și crime, nu

pot trăi, — uităm că există reviste pornografice cu tiraje de zeci de mii, și mai există și marele editor Ignaț Herz cu ale sale romane de fascicole și Sherlock Holmes sau Nik Vinter.

Sunt persoane care afară de ziarul zilnic favorit, nu-și aruncă cu anii, — pot zice niciodată — ochii pe o carte de literatură.

Sunt intelectualii cari se închid cu zid chinezesc în preocupările lor de specialitate și pe cari cu mare greutate îi faci să privească dincolo de acest zid.

Literatura juridică robește pe avocat, cea medicală pe Doctor, cea tehnică pe inginer și așa mai departe.

Și nenorocirea cea mare care ne stăpânește constă în faptul, că nici talentele de seamă ale țării noastre nu sunt cunoscute. Vorbește într-o societate de așa zise persoane culte, de poetul Tudor Arghezi, de Bacovia, Galaction, Pătrășcanu, Basarabescu și vezi câți din cei de față au citit măcar un rând sau cel puțin au auzit despre acești oameni.

Și când atât de puțin sunt cunoscuți scriitorii propriei noastre țări, cum putem să ne plângem de pasivitatea ce o arată publicul cititor față de literatură. Și acum se pune o întrebare, cine poate face cunoscut publicului pe scriitor? În primul rând critica. Însă aici avem de făcut o paranteză. Critica împune pe scriitor numai unei anumite părți din publicul cititor și anume acelei, — foarte mici — care se ocupă de aproape cu mișcările culturale. Pe când restul hăjbăie în întuneric. Aici revine rolul editorului care trebuie să facă cunoscut publicului pe scriitor, nu printr-o reclamă deșantată și compromițătoare, ci pe cale demnă și convingătoare.

În ce privește editarea cărților la noi se face într-o formă haotică. Nu există o singură editură care să fi editat un autor în întregime.

În străinătate fiecare autor își are editorul lui, în catalogul căruia se găsește întreaga operă a scriitorului. La noi se editează pe cărpitele.

Fără a fi mănecător de „naționalism“ dar m'a durut grozav, când am văzut în bibliotecile maghiare cum este editat Petöfi, Arany, Jokai Mor și alții. De bibliotecile germane nu mai vorbesc.

Până și urgisitul Heine își are opera sa tipărită cu cinste.

Într-o revistă am citit știrea că și Bulgarii au tipărit ediții de bibliotecă complete din toți scriitorii lor de seamă. Numai noi...

Să fie oare țara românească cea mai înapoiață? Noi Belgia Orientului, care ne lăudăm în patru părți ale lumii cu bogățiile noastre, cu seminția noastră de latini. Dar nu, la noi nu se citește, clasa mijlocie semidocă și preocupată cu afacerile, iar clasa suprapusă știe meșteșugul stăpânirii și prea puțin îi pasă de cultură.

Și în cazul acesta cartea pierde: editorii vără mâinile în buzunare, iar librarii trag obloanele. Și totuși, cauza aceasta nu am văzut-o până acum decât în criza financiară. Intelectualul sau muncitorul care ar vrea să citească nu are bani să-și cumpere cartea. Cartea nu se vinde, editorul și librarul pierde. Dar mă întreb, în Germania și Austria flămândă, în Ungaria cu coroana ei de hârtie fără valoare, de ce se citește înzecit ca mai înainte de războiu? Să fie oare cititorul ungar mai bogat decât cititorul român? Nu cred! Atunci care e enigma? Numai editorii trebuie s'o știe. Care sunt procedeele editorilor străini și care sunt alor noștri? Cum unii pot să vândă cartea și alții nu? Mi se va răspunde că în străinătate există deja o opinie publică cititoare numeroasă. Dar mă întreb, cine poate forma această opinie publică cititoare decât casele de editură prin modul cum va ști să răspândească cartea tipărită, fie prin mijloace de reclamă sau alte mijloace proprii originale? În streinătate casele de editură aveau agenții de plasare până și la sate. Aceștia dotați cu mare talent comercial reușeau să formeze o mică bibliotecă în casa fiecărui țaran.

Ba se făceau și înlensniri de plată, achitându-se costul cărților în rate lunare.

Numai așa își explic cum de găsesc în cele mai umile case de muncitori și țărani cărți serioase de literatură, din cei mai de seamă autori unguri și traduceri din scriitorii străini.

Afară de acest mod de răspândire, se mai întrebuntau cărțile literare și ca premii la ziare. În locul caselor, viilor și tuturilor amăgirilor „Universului“, s'ar putea foarte bine și la noi face un acord între casele de editură și administrațiile ziarelor, ca să se dea ca premii la ziare cărți de literatură, — un număr oarecăr stabilit de fiecare abonat. În felul acesta, cartea s'ar distribui și face cunoscută formând o opinie publică cititoare.

Oricărui abonat — indiferent de clasă socială —, i-ar cădea în mână o carte serioasă și în felul acesta ar abandona romanul de fascicolă.

Și afară de aceste mijloace se mai pot găsi o mulțime, dacă editorii nu vor să se erijeze în simpli „învățători de afaceri“ și își înțeleg pe deplin rolul lor destul de important în dezvoltarea culturală a unui popor.

Ion Mehedinteanu

SATE-ORASE-REGIUNI

Infățișeri gălățene și brăilene

Un progres îmbucurător. — Contrastele civilizației Galaților. — Ce ne poate spune un liceu. — Un oraș cosmopolit. — Veselie și mizerie la Brăila. — Descentralizare ziaristică.

Sunt dator să spun, că a fost ireproșabil felul cum s'a organizat cadrul extern, mediul fizic al conferinței de presă polono-române dela 6, 7 și 8 Maiu în Galați. Programul a fost executat cu precizie, ziaristii fiind dela început orientați până în detaliu asupra celor ce aveau să facă. Direcțiunea presei din ministerul nostru de externe dovedește abilitate și rutină în a conduce asemenea conferințe, cari vor fi cu atât mai dese în viitor, cu cât bărbații de stat vor recunoaște ziaristilor rolul de avantgardă în tendințele de apropiere mai ales dintre popoarele învecinate. Desigur că desfășurarea însăși a conferinței este în bună parte în funcțiune de confortul exterior. Și sub acest raport nimic nu poate fi neglijat. Excursiunea din Mai 1925, în Cehoslovacia ne-a deprins, să știm aprecia o bună primire. D. Dianu, directorul presei, este înzestrat cu însușirile de hărnicie continuă și tăcută, inteligență discretă cari asigură reușita în a trata sensibilitățile variate și complexe ale gazetarelor... Este ceva ce credeam nimerit a semnala ca un progres îmbucurător.

Văd Galații pentru întâia dată. Mi-se pare un oraș abătut. Fizionomia sa nu este veselă. Situațiunea economică o explică. Suntem în criză și ea se reflectă în mod pregnant în marea nostru port dunărean, care indică pulsul vieții economice a României. Legăturile comerciale maritime cu streinătatea stagnează. Galații este pregătit pentru o circulațiune mondială și așteaptă să se înlătore zăgazurile...

Un palat al justiției care va fi de o rară frumusețe, așteaptă de 12 ani să fie terminat. Actualmente tribunalul este refugiat, „închis“ și el care administrează închisori, într'un edificiu imposibil cum nici cea mai retrasă judecătorie de ocol din Ardeal nu poate fi.

Palatele mari ale comerțanților sunt semnul puterii materiale pe care a avut-o vechea Românie. Câteva clădiri publice impozante, tramvaiul electric, unele măsuri edilitare, vitrinele foarte îngrijite și eșantilioane de marfă ultramodernă fac cu prisosință mărturia unei civilizații vii și naturale. Cu atât mai neexplicabil este cum poate exista în centrul orașului, într'un colț al parcului care adăpostește cea dintâi statuie a lui Eminescu, un hotel cum

este „Metropol“ fără lumină electrică.

Sunt contraste cari nu pot fi înțelese decât după ce cetățenii îți spun cu toată durerea ce ravagii face politica de partid, cât de puțin fermă este modernizarea integrală a acestui oraș. Galații au nevoie de o gospodărie statornică și energică, de primari cari nu se lasă înfrânți de politicianismul obișnuit. Poate că alegerea recentă pe 8 ani a primarului va însemna o pericadă fericită în dezvoltarea orașului. O dorim...

Nu mă pot pronunța asupra instituțiilor culturale gălățene; dar dacă presa locală este un fel de corespondent al lor, atunci sub raport cultural Galații au multe de făcut.

O școală reflectă în mod firesc stările sociale. Mă hotărâsc să văd liceul, oricât de puțin timp aş avea la dispoziție. Intrăm cu scriitorul Bucuța în cl. V. Aflăm că liceul n'are internat, că în total abia sunt 20 de bursieri dintre cari numai 2 din cl. V., că majoritatea elevilor clasei au părinți funcționari și abia 3 sunt fii de agricultori, iar 2 de proletari din port. Fetele elevilor scilpesc de inteligență. Ni s'a părut că pentru ajutorarea lor materială ar trebui să se facă ceva mai mult. Atragem atenția d-lui director care este un ardelean și deci prin ereditate bun gospodar să facă ceva în direcția aceasta. Școlile din Ardeal au înlesniri materiale remarcabile, aproape toate au internate bune și burse mai multe. Dacă aveam timp la îndemână puteam să mă orientez asupra capitalului intelectual ce și-l strâng elevii prin lecturi particulare. Liceul are la dispoziție biblioteca de 45.000 volume „V. A. Ureche“; profesorul Calmuski supraveghia o nouă catalogare, al cărei sistem expeditiv trebuie ales — d. Bucuța și-a oferit serviciile având să recomande pe cineva dela București cu practică suficientă.

Anchetele sistematice școlare ar fi de un real folos și ele pot destăinui prosperitatea economică deopotrivă ca și gradul de intelectualitate al orașului.

Locuitorii Galaților sunt de diverse naționalități. Pe stradă se vorbește mult în limbi streine; greceasca predomină. Ai impresia că toate națiile pământului își găsesc aici o patrie bună. Am distins niște negustori bul-

gari. Am cumpărat alune turcești dela un evreu. Am ascultat muzica unui taraf german. Într'un cinema rula un film rusesc din vremea țarilor... rușii refugiați aici trăiesc din reminiscențe. Galații sunt un oraș mare, cu posibilități infinite de muncă ce atrag brațe de peste țări și mări... Pe cine nu ademenesc fertilitatea pământului românesc care ar putea susține cu ușurință o populație îndoit de mare?

Intr'o după-miază luăm vaporul și spintecăm în susul Dunării, la ureche cu muzica atât de aplaudată dela Grand Hotel. Marele număr de vaporașe din portul Brăilei ne salută prin uruiitorul lor țipet.

Ziaristii sunt plăcut impresionați de această imensă și veșnică greutate în mișcare care este Dunărea și de primirea caldă a brăilenilor.

Par'că aici descurajarea nu este atât de mare, iar sufletul este mai cald decât la Galați. În automobile dăm roată silozurilor și vedem cum o mare tristete stăpânește portul cu magazinele goale și pustii pe întindere de chilometri. Cei trei ani de recoltă rea și-au imprimat în port mizeria și ruina. Ni se povestește cu duioșie ce mișcare era aici altădată, cât freamăt, câtă bogăție de grâne și de oameni. Galații fac importul, Brăila exportul, dar imensa putere plutitoare care este Dunărea zadarnic își oferă serviciile cu bunăvoința ei de veacuri și mii de ani. Suntem în criză. Ci brăilenii nu se descurajează.

La margine de oraș au ridicat mândre ateliere de reparație pentru locomotive. Școli primare sunt centralizate într'o clădire în stil românesc.

Altădată când am să cobor din automobil și să mă amestec în amănunțele organizațiilor sociale și economice, voi avea un material prețios din Brăila pentru cititorii noștri.

Din punctul de vedere profesional este interesant a se ști că delegația de presă polonă a fost reprezentată pe orașe. La Galați au venit ziaristi din orașele mai mari ale Poloniei.

Directorul presei din ministerul de externe polon are rangul de ministru, la fel cu Cehoslovacia. Până aci erau în București doi reprezentanți ai ziarilor și un atașat de presă; guvernul român s'a oferit să stea materialicește într'ajutorul oricâtor corespondenți poloni s'ar stabili de aci înainte în România, pentru a intensifica serviciul de informație despre România.

Conferința ziaristică dela Galați înseamnă un pas important pentru strângerea legăturilor dintre cele două țări.

Ion Clopoșel

Bilanțele aur în Ungaria

Ca o urmare a introducerii valutei „Pengeo“ în Ungaria, instituțiile financiare și industriale ale Ungariei, începând dela 1 Ianuarie, 1926, își publică bilanțul anului 1925, în noua valută, în pengoe.

Aceste bilanțe, erau așteptate cu mult interes din partea tuturor. Acționarul, pentru a vedea, ce primește, pentru capitalul aur plasat cu ani în urmă, lumea financiară, pentru a urmări efectele războiului, dar în special rezultatele politicii bancare și industriale de după războiu, ca o justificare dacă au înțeles factorii conducători ai băncilor și întreprinderilor industriale să păstreze o cât mai mare valoare aur, capitalului social și fondurilor de rezervă, create în cea mai mare parte, cu mult înainte de războiul mondial, și cari reprezentau valori aur.

Ei bine, bilanțurile aur, publicate acum de curând, desvăluiesc o pagină de tot tristă din istoria economică a țării vecine, căci fenomenele de pulverizare ale capitalului aur s'au produs și aici ca și în Germania, cu toate că, cursul coroanei ungare, nici odată, n'a ajuns la limitele înregistrate de marca hârtie.

Găsim și la Budapesta câteva bănci mari, conducătoare, cari atât înainte de războiu, și chiar și acum, contau ceva pe piața bancară a Europei Centrale, între cari, a existat întotdeauna o rivalitate, și cari se întreceau, în sporirea capitalului social și în acumularea fondurilor de rezervă.

Fondul de rezervă, servește întotdeauna la fortificarea întreprinderii, e un fel de barometru al situației lor, dar acest fond de rezervă, ținut în întregime, în bani hârtie, se diminuează, pierde din substanța sa de aur, în măsura, în care scade valoarea aur a valutei naționale.

Același lucru, se întâmplă și cu capitalul social, întrucât o bancă mai mare, nu participă cu acest capital social, în o măsură corespunzătoare la înființarea de întreprinderi industriale, sau, nu se plasează o parte în valori aur, ferite de fluctuațiunile valutare, în ce privește diminuarea valorii aur.

Așa de exemplu, Banca de Credit Ungară, care în anul 1914 avea un capital aur de 80 mil. cor. și rezerve de 58 mil. cor. aur, astăzi, în bilanțul aur, pentru anul 1925, arată un capital și rezerve, în suma totală de 62 mil. pengoe, deci, cu o pierdere a substanței aur a capitalului și a valorii aur a fondurilor de rezervă, de 55%; Banca Comercială din Pesta, care înainte de războiul mondial, era cea mai mare în fosta Ungarie, la un capital de 62,500,000 cor. aur, și rezerve aur de 103 mil. cor., a mai putut salva și arăta în bilanțul aur, abia un capital și rezerve, de 50 mil. pengoe, deci și aici, o pulverizare, de peste 70% a capitalului aur, anelabil.

Motivele, trebuie căutate în plasamen-

tu greșit și în sporurile de capital, dictate nu de necesitățile reale ale întreprinderii, ci de vanitatea, de a nu rămâne, inapoi altor bănci, apucate pe drumul greșit, al sporirii veșnice de capital, atunci când inflația, cu abundența sa de numerar, îngăduia acest lucru cu multă ușurință.

În anul 1914, ultimul an de bilanț aur, exista un raport de tot favorabil, între capital, rezerve, și diferențele realității, cari garantează valoarea aur, prin urcările de capital, dela 1914 încoace, s'a majorat capitalul la sute de miliarde, fondurile de rezervă, la aceleași cifre astronomice, dar nu s'a mai menținut raportul, între aceste două mărimi, și plasamentele aur, ca în

imobile, realități, acțiuni industriale etc., iar rezultatul, e tocmai pulverizarea capitalului social și al rezervelor, în mărimile cunoscute.

Dovada, ni se dă, de către întreprinderile industriale, cari aproape toate, în întregime au salvat valoarea aur a capitalului social și a rezervelor, cu toate emisiunile ulterioare, căci acestea, au plasat aceste sporuri și fondurile de rezervă în valori aur, cari au rămas intacte. Ganz-Danubius dela Budapesta, prezintă un bilanț aur, din care rezultă, păstrarea în întregime a valorii aur.

Am văzut acest fenomen al pulverizării, în Germania, în Austria, acum recent de tot în Ungaria, că sperăm, că conducătorii băncilor noastre, vor trage consecințele necesare, și nu vor expune aceluiași surprize neplăcute pe acționarul român.

Sabin Gioranu

Pădurile moșilor

Intinsele păduri cari acopăr Munții Apuseni au importanță mare nu numai ca pășuni în legătură cu creșterea vitelor, ci și ca ram de producțiune separat, aproape totată de întins ca și creșterea vitelor.

Organele silvice îngrijesc în general destul de bine interesele silvice în ce privește pădurile existente. E drept totuși, că în multe locuri interdicțiile de tăiat și de pășunat nu le observă nici chiar brigadierii silvici.

Cadastrul în Munți, — pe la anul 1865, s'a făcut în mod superficial. Ori ce teren fără pădure s'a luat de pășune, fără a considera situația și calitatea solului. Astfel au devenit „pășuni“ terene de păduri arse, coaste piezișe și pietroase, cari apoi în urma pășunatului s'au ruinat total și s'au umplut de râpe, pe cari se scurg în urma ploilor imense cantități de pietriș la vale. Acestea năruiesc pământul de cultură și periclitează permanent avutul și casele locuitorilor care sunt situate pe lângă ele și fac impracticabile chiar și șoselele naționale în timp de ploi. În deosebi pășunile din apropierea satelor sufăr de acest neajuns, deoarece aceste pășuni sunt de obicei supraîncărcate cu animale, până când cele mai îndepărtate nu sunt îndeajuns folosite, ba nu s'au folosit de loc. Astfel, aceste din urmă cu încetul s'au împădurit, s'au umplut de tufișuri netrebnice și devin improductive. Se tot reduce pământul fertil — și așa atât de puțin în munți. Există deci necesitatea clasării din nou a terenelor de păduri și pășuni, împădurirea coastelor sterile stâncoase și a legării râpelor. Repetăm și aici necesitatea studiului temeinic, prin experți cari să asculte și pe reprezentanții populații-

nii, asupra împrejurării speciale în care se află pădurile acestea. Statul ar urma să intensifice acțiunea de împădurire și legarea râpelor de pe teritoriile cari le are în proprietate. În urma conscrierilor, ar trebui, să vină o lege, care să oblige proprietarii la împădurire în termen de 2—4 ani, sub sancțiunea trecerii acestor terenuri în proprietatea statului. * Cum însă proprietarii acestor sterile sunt în cele mai multe cazuri comunele sărace, ele ar trebui ajutate. Anume, în cazurile, unde se va constata lipsa de mijloace și că însămânțarea întâmpină greutăți speciale din cauza configurației și calității terenului, să suporte statul cheltuelile de împădurire, care să se efectueze prin organele silvice. Comuna să fie creditată cu aceste cheltueli, cari s'ar încasa numai în cazul când din negrijă și vina comunei (distrugere cu vite etc.) împădurirea nu ar reuși.

Comunele și particularii proprietari de terenuri sterile ar trebui imediat avertizate să înceapă împădurirea sau să le predea Statului. Statul să preia administrarea cu obligațiunea de a le însămânța fără amânare **, și fără a pretinde taxă de îngrijire dela proprietarul particular. Organele silvice ar trebui să fie îndrumate să facă de urgență caetele de sarcini și propuneri concrete pentru lucrările de legarea râpilor și însămânțarea sterilelor. Râpile (spălături de apă) ar trebui imediat conscrise din oficiu (or-

* Idee emisă de d. Coșeiu, dir. reg. silvic Cluj.

** Dispozițiuni raționale cuprind referitor la aceste chestiuni ord. Nr. 12,289 din 4 Febr. 1904 și 101,454 din 1903 ale Min. de Agr. ungar.

ganele silvice cu pretorii) și începute lucrările de consolidare. Să nu mai fie expuși muntenii la pagube enorme și chiar periclitarea vieții, cum s'a întâmplat cu ocaziunea groaznicelor inundațiuni din iarna trecută (Dec. 1925). Cheltuelile conscrierilor ar trebui suportate de Stat, căci comunele, mai ales acum, după dezastrul amintit, sunt în imposibilitate de a le suporta. Comunele, bisericile și proprietarii mici de păduri, țărani, — ar trebui sprijiniți și prin pregătirea planului de exploatare a pădurii respective prin organele silvice, gratuit. Oricât de simple ar fi planurile acestea, comunele și țărani mici proprietari, nu și le pot procura altfel.

Pentru reducerea cheltuelilor administrative s'ar putea unifica, unde este cazul, păzirea pădurilor cu păzirea câmpului. Aceasta cu atât mai vădit, că în unele părți ale munților terenele sub cultură agricolă nu sunt corp separat, ci sunt situate între păduri. Iar în alte părți câmpurile nu au de loc păzitori.

Regimul unguresc de pe vremuri a neglijat sistematic începerea Munților Apuseni în circulația țării. Pădurile, mai ales, din acest motiv sunt de o valoare foarte redusă.

Greutățile de transport și în special îndepărtarea lor prea mare de o linie ferată, le apasă greu. Gările mai apropiate, linii normale C. F., cari se pot utiliza pentru transportul din Munți sunt: Brad, Deva, Alba-Iulia, Aiud, Turda, Cluj, Huedin și Vașcău, toate la o depărtare de 40—100 km. de centrul Munților. Deci începerea Munților Apuseni în circulațiunea țării, prin linii ferate normale, este o condițiune primordială pentru a se putea îmbunătăți traiul populațiunii în general, prin exploatarea rentabilă a pădurilor, în special. Altfel lemnul din Munții Apuseni nu poate concura cu cel al regiunilor străbătute de C. F. și drumul de plutărit. Transportul pe osie și cheltuelile cu transbordarea, dacă se încearcă transportul pe liniile înguste Abrud-Turda ori Zlatna—Alba-Iulia înghit tot câștigul micului exploatator cinstit. — Tot lipsa căilor de comunicațiune aduce după sine modul de exploatare neeconomic al pădurilor. Anume, Moțul nu poate valoriza întreg materialul din lemnul ce-l taie. El merge în pădure cu călușorul său, taie bradul, alege o lungime de 1—2 m. care „creapă bine“ și-l prelucră la fața locului, în pădure, în doage sau șindriile, pe cari le încarcă apoi în spatele calului și în spatele sale și le aduce la vale — 5—20 km. — Acasă construiește apoi doniți și

ciubare. Nu numai toate crengile, ci și aproape jumătate din lemnul tăiat rămâne în pădure, neutilizat. El putrezește și devine cuibul insectelor cari distrug și ele pădurile. Dacă ar fi mijloace de transport, dacă Munții ar avea legătură ferată normală cu Clujul, Oradea, Turda, și mai ales prin Brad cu Banatul lipsit de lemn, Moțul nu ar avea nevoie pentru trai decât cel mult de jumătate cantitatea de lemn cât taie azi. Atunci ar putea valoriza întreg lemnul tăiat și nu s'ar pierde, putrezi-și periclită, prin cuiburile de insecte, o mare valoare de economie națională.

Din considerațiunile de mai sus și din alte multe motive are o mare importanță calea ferată industrială, preconizată de directorul Reg. Silvice Cluj, d. Coșeiu, un inimos prieten al Moților. Anume linia ferată proiectată ar lega Câmpenii cu Clujul peste Munții Apuseni și ar ridica în măsură însemnată rentabilitatea exploatării raționale a pădurilor din Munți, fie ele ale Statului, ale bisericilor sau ale țăranilor.

Moții se plâng și au protestat în ne numărărate rânduri la toate forurile, până și la M. S. Regele contra devastărilor ce le fac în unele regiuni societățile exploatoare străine. De ani de zile presa românească și corpurile legiuitoare au răsuna de aceste doleanțe. Trebuie însă să constat, că este o necesitate economică de existență pentru Moți și de prestigiu pentru Țară, ca cel puțin propunerile comisiei parlamentare de anchetă în chestiunea aceasta să fie fără amânare executate.

Mulțumită stăruințelor puse de d. Coșeiu și înțelegerei organelor silvice centrale o parte a planului este deja în stadiul de realizare. Se va construi acum, deocamdată din linia amintită 25 km. care va lega gaterul Statului, aflător în comuna Someșul-Rece, cu punctul Rechetău. Continuarea va trebui să se facă din bugetul statului, succesiv, în fiecare an, până se va lega Clujul cu Câmpenii: Importanța acestei lucrări este evidentă și din cele expuse. Dar ea va ușura și aprovizionarea munților cu alimente, ea va aduce în contact locuitorii cu civilizația, va ușura vizitarea acestor regiuni de o rară frumuseță naturală. Linia aceasta are și o importanță strategică. Ea va avea continuitate dela Câmpeni până la Turda, prin actuala linie ferată îngustă Abrud-Turda.

Populațiunea dela munte are inclinație și dexteritate mare în cioplitul lemnului. Donițele, ciubarele și alte vase de lemn, apoi tulnicele, fluerul,

ca și steamurile și deosebitele unelte economice se confecționează în unele regiuni aproape de către fiecare copil. Aptitudinea aceasta ar trebui valorizată prin perfecționarea ei și îndrumată către o industrie casnică din care s'ar putea înstări regiuni întregi.

Ministerul de agricultură a și luat în program o asemenea acțiune. Un început s'a și făcut. S'a înființat în Câmpeni, în legătură cu o moară, o școală de lemnărit. Dar organizațiunea ei nemulțumește lumea din Munți și nu dă nici un rezultat. Pricinuește numai cheltueli Statului. Școala aceasta ar trebui reorganizată, ca într'adevăr să îndrume industria de lemn din Munți, să perfecționeze și utilizeze aptitudinea locuitorilor în această direcțiune. Să i-se atașeze un cămin și atelier de lemnărit. Cei competenți afirmă, că cu foarte puține cheltueli s'ar putea instala acolo o fabrică de jucării și păpuși de lemn, care ar putea produce o mare cantitate din articolele acestea simple, pentru cari plătim miliarde străinătății. Asemenea s'ar putea fabrica uneltele economice, s'ar putea moderniza, mecaniza confecționarea donițelor și ciubarelor. Valorizarea acestor obiecte s'ar face prin cooperative, cari ar îngriji de aducerea cerealelor în Munți. Astfel s'ar cruța și transforma în muncă productivă timpul îndelungat — periculos și din punct de vedere moral și igienic — pe care îl petrece Moțul, colindând toată țara pentru a-și vinde produsele.

Rezumând, pentru îmbunătățirea traiului prin silvicultură și prin industria lemnului propun:

1. *separarea și gruparea din nou a terenurilor după cea mai rațională posibilitate de folosire, în ramul de cultură pentru care este predestinat, potrivit configurației locului, calității solului și interesului general; legarea râpelor spălate de ape; toate conform celor expuse mai sus și la capitoul despre pășuni, în urma unui studiu al specialiștilor, făcut pe lângă ascultarea reprezentanților locali.*

2. *executarea imediată a concluziunilor comisiei parlamentare de anchetă pentru îmbunătățirea traiului populațiunii din Munții Apuseni, „considerând scopul legii agrare, de a înzestra cu păduri și pășuni comunale, considerând că existența Moților depinde exclusiv de aceste păduri și pășuni, de pe toate versantele Munților Apuseni, situate în județele Cojocna, Turda, Alba, Bihor și vechiul Zarand, considerând că continuându-se tăierile prin societăți de exploatare și anteprenori, s'ar zădărnici distribuirea pentru toate comunele în drept a pădurilor și pă-*

șunilor, cari trebuiesc integral exploatate pentru a da maximul necesar de șapte jugere de cap de familie în Munții Apuseni, considerând că contractele firmelor și antreprenorilor sunt cea mai mare parte nule, încheiate fiind în fraudă legii, după 1918, considerând că toate firmele, cari au contractat eventual legal în formă, au săvârșit contravențiuni, constatate prin devastarea pășunilor și prin faptul că au călcat obligația de a împăduri, ceea ce justifică imediata revocare a autorizărilor de exploatare și imediata oprire a exploatarea, considerând că continuându-se tăierile pădurilor distribuirea între comune a masivelor păduroase devine o imposibilitate întrucât satelor de munte le rămân numai terenurile goale și pietroase în loc de păduri, să se oprească toate exploatarea de păduri a societăților forestiere, a antreprenorilor și a noilor proprietari din Munții Apuseni și să devină fapt.

a) „Revocarea tuturor autorizărilor de exploatare a pădurilor din domeniile Banffy, Urmanczy, Tischler, date fie acestor proprietari, fie firmelor exploatoare „Kalotaszeg“, „Fehérviz“, „Regatul-Mare“ și „Tischler M.“ și oprirea imediată a tăierii mai departe“.

b) „Restitutio in integrum“ prin revocarea hotărârilor aduse de Comitetul Agrar, anularea hotărârilor aduse de comisiunile de ocol, reînnoirea procedurii de expropriere cu citarea tuturor comunelor la această comisiune.“

c) Sancțiuni contra tuturor organelor, cari au luat parte la încălcările de lege săvârșite și aplicarea contra acestora a pedepselor disciplinare și a sancțiunilor prevăzute de art. 35 și 107 din constituție raportate la dreptul comun.“

3. Să se delege un expert al Min. de Agricultură, care, în înțelegere cu delegatul ministerial pentru Munții Apuseni și cu reprezentanții locali, să execute organizarea școlii de meserii pentru lemn în Câmpeni, pe lângă care să se institue un Cămin și ateliere — fabrică de lemnării, jucării și păpuși de lemn.

4. Să se înființeze imediat la sediul fiecărei preturi, cooperative pentru valorizarea produselor industriei casnice de lemn, cari să poată fi puse în legătură cu alte cooperative.

5. Să se înceapă imediat și să se continue intensiv proiectata C. F. industrială care să lege Clujul cu Câmpeni, peste Munți (Proiectul ing. dir. reg. silv. Coșeu).

6. Planurile de aranjament și exploatare ale pădurilor comunelor, foștilor urbarialști, ale bisericilor și ale țărănilor să se pregătească gratuit de către organele silvice.

7. Să se legifereze imediat — cum s'a făcut în cele mai multe State civilizate — impreviziunea, care referită la păduri va aduce multe miliarde în tezaurul Statului și a comunelor, plus impozitul funciar de 18 la sută cu care azi este prescurtat Statul.

Din sumele vărsate în tezaurul Statului în urma legii impreviziunii să se destineze o sumă anuală de cel puțin 200 milioane pentru executarea programului de ridicare economică, socială și culturală a populațiunii din Munții Apuseni.

Dr. Emil Dandea

CRONICA MEDICO-SOCIALĂ

Combaterea malariei la Liga națiunilor

În secțiunea de igienă depe lângă Societatea națiunilor s'au discutat modalitățile de luptă contra malariei, boală care a fost studiată amănunțit și la noi și prin câțiva reprezentanți ai acestei Societăți înainte cu doi ani. Cu ocazia discuțiunilor din acest an d. profesor dr. Cantacuzino a făcut unele declarații foarte importante. D-sa a comunicat, că preparatul cel mai util antimalaric nu este chinina, ci care rezultă din sumarea tuturor alcaloizilor conținuți în scoarta chininei. Constatarea aceasta e foarte îmbucurătoare, deoarece grație noii descoperiri producția substanței active servind la combaterea malariei se triplează. S'a mai comentat încă un fapt foarte important: paludismul; care bântuie cu furie la periferia deltelor (cum ar fi de pildă delta Dunării) este aproape inexistent în interiorul acestor delte, o imunitate locală foarte bizară, care formează obiectul unor studii asidue conduse la noi de profesorii Cantacuzino și Zotta iar în Spania, unde există configurații geografice asemănătoare, de prof. Pittaluga. Concluziile cercetărilor vor primi o formă definitivă după prof. Pittaluga va vizita, în anul viitor, delta Dunării iar prof. Cantacuzino va face investigațiuni asemănătoare în Spania.

Concursuri medicale

După legile și regulamentele sanitare în vigoare ocuparea locurilor de medici de spitale se face pe baza unor concursuri, ce se țin la București pe lângă direcția generală a serviciului sanitar. Examinarea candidaților se face de comisii compuse aproape întotdeauna numai din profesori dela facultatea de medicină din București sau din medici reputați din acel oraș, după specialități. Devine vacant un oarecare post de medic primar dela un spital de chirurgie dintr'un oarecare oraș din Transilvania. Ce se întâmplă? Se înscriu candidați, cari îndeplinesc condițiile legale, din toate părțile țării. De multe ori pentru un singur loc se dă o luptă acerbă între 3, 4 sau chiar mai mulți candidați. Armele de acțiune sunt cunoștințele teoretice și practice acumulate în decursul școlărității universitare și al practicii spitalicești. Dar deși medicina este universală, metodele de studiu variază după feriele sisteme de studiu utilizate în țările, cari altă dată cuprindeau provinciile periferice ale țării românești întregite și candidații ardeleni și basarabeni sunt puși întotdeauna într'o poziție de inferioritate de limbă față de confrății, cari și-au fă-

cut instrucția medicală la facultățile de medicină din vechiul regat. Astfel lupta se desfășoară în condiții nefavorabile pentru medicii, cari n'au putut beneficia în trecut de avantajele oferite de învățătura în graiul românesc și se văd puși în strania situație de a nu putea ocupa locurile, la cari sunt îndreptățiți atât prin cunoștințele veritabile pe cari le posedă, cât și prin legăturile ancestrale cu provincia în care s'au născut. Este o situație tristă, care nu mai poate continua; și e în interesul panromânesc, ca fiecare cetățean din noile provincii să se simtă bine în țara aceasta mare și frumoasă. Deaceea se impune ca sistemul centralist de până acuma al examenelor pentru ocuparea posturilor de medici, să fie modificat în sensul, ca concursurile să se poată da la toate facultățile de medicină din țară, după locurile vacante depe teritoriul provinciei respective. Este o măsură echitabilă de descenralizare medicală extrem de utilă pentru împăciuirea spiritelor și pentru consolidarea sufletească a statului din care facem parte. Chestiunea aceasta cu caracter profesional își justifică prezența în cadrele acestei rubrici prin importanța ei deosebită, care așteaptă o grabnică soluționare.

Alea jacta est

În Februarie, când secția medicală și biopolitică a „Astrei“ a anunțat primul său ciclu de conferințe publice, tratând problema sifilisului ca boală socială, s'au găsit unele persoane, cari să-și exprime teama, că problema enunțată tratează chestiuni prea delicate pentru a putea fi abordate în fața publicului intelectual, care obișnuiește să frecventeze sala a patra a Universității din Cluj. Temerea aceasta nu a influențat deloc hotărârea de a sfida prejudecățile dăunătoare de până acum, vorbind deschis și curajos despre cele mai redutabile rele ale societății noastre. Contra unui dușman pe care nu îl cunoști nu poți lucra cu sorți de isbândă și viermele ascuns al molimei roade temelia sănătății compromițând-o în mod iremediabil. Se pare că publicul a înțeles de deplin străduințele umanitare ale „Astrei medicale“ populând până la ultimul loc sala improprie și cu o atmosferă înăbușitoare din cuprinsul universității. Inceputul făcut e foarte promițător și ne mulțumește pe deplin, dându-ne curaj să continuăm opera începută spre folosul unânim. Hopul cel mai greu, inceputul, a fost trecut. Alea jacta est.

Dr. Aurel Voinea

CRONICI CULTURALE ȘI ARTISTICE

CONCERTE

Societatea filarmonică „Gheorghe Dima”. — Intâitul ei concert.

Societatea filarmonică „Gheorghe Dima” din Cluj a fost înființată, din inițiativa Doamnei Emilia Ghiulea, în 4 Ianuarie 1920. Această societate a fost prima încercare de apropiere a muzicanților și iubitorilor de muzică români din Cluj. Ea de la început și-a fixat un scop larg, al cărui realizare o urmărește și acum.

Potrivit statutelor (art. 2), principalele scopuri ale societății sunt: a) Să desvolte gustul de muzică în păturile largi; b) să cultive muzica de ansamblu; c) să desvolte gustul de muzică de cameră; d) să dea sprijin Asociațiilor cu scopul educației sociale a maselor la organizarea de serbări și șezători artistice sau culturale; e) să alcătuiască o arhivă și un muzeu muzical.

Intâitul președinte activ al societății filarmonice a fost însuși regretatul și în veci neuitatul maestrul Gheorghe Dima. Mai târziu retrăgându-se, a rămas până la moarte președintele de onoare al Societății.

Greutăți mari materiale și raritatea muzicanților români în primii ani ai Clujului românesc, au împiedicat mult funcționarea societății și propășirea ei. Cu toate greutățile însă conducătorii ei, și în special Doamna și Domnul profesor N. Ghiulea, nu au pierdut niciodată speranța că societatea aceasta își va împlini cândva menirea întregă, și au stăruit la menținerea ei și la găsirea de mijloace pentru propășirea ei.

Cu sprijinul Ministerului Artelor, și în special cu sprijinul direct al fostului ministru Dr. Alexandru Lapedatu și al actualului ministru d-l Vasile Goldiș, societatea este materialmente pusă la adăpost și este în măsură să-și aducă la îndeplinire înaltul ei scop.

Activitatea și-a început-o prin organizarea unei serii de concerte simfonice populare, unde cu prețuri la îndemâna tuturor, se dă publicului și în special tineretului muzică aleasă și bine executată.

În această stagiune se vor da 4 concerte simfonice populare, din care unul în memoria maestrului Gheorghe Dima, la împlinirea unui an dela moartea sa.

În stagiunea viitoare se va organiza o serie întreagă de concerte simfonice, în cari, după un plan anumit, să se predea, cea mai mare parte a muzicii simfonice clasice.

În acest chip, Societatea filarmonică „Gheorghe Dima” are credința că va ajuta mult la educația muzicală a maselor și la formarea gustului public de muzică bună.

Prin orchestra ei proprie, care va fi cu totul reorganizată în toamnă, în cea mai mare parte cu membrii ei, va da sprijinul său neprecupețit „Astrei”, cu care va organiza, împreună, șezători artistice în centrele mai mari din Ardeal.

Societatea sprijină, de asemenea, încercarea d-lui profesor A. Bena, directorul Conservatorului de Muzică și Artă Dramatică din Cluj, de a înființa un Muzeu muzical pe lângă acel Conservator.

Actualul comitet al Societății este alcătuit astfel: Protopop Elie Dăianu, Doamna Emilia Ghiulea, Profesor N. Ghiulea, Prof. Camil Negrea, Prof. Victor Papilian, Avocat Dr. Iustin Cloșca Juga, Prof. C. Martinovici, Prof. G. Valsan și Inginer Leo Bohățiel.

Iar comisia cenzorilor: Dr. V. Basiota, Dr. Gh. Popoviciu, V. Pătrașcu.

* * *

La primul concert simfonic popular a răspuns un public foarte numeros: Parchetul, Lojile de rangul al II-lea și Balcoanele pline. Au lipsit două categorii de auditori. Acei ce trebuie să ocupe Lojile de rangul I-ii și acei ce trebuie să ocupe Galleriile. E chestiune de educație în ambele cazuri. Prima categorie, incontestabilă iubitoare și cunoscătoare de muzică, a conținat de o bucată de vreme tristul obicei de a aștepta să i se aducă acasă biletele. Acest obicei introdus de cabotini și de pseudo artiști, cari pentru a avea public, bat pe rând la toate ușile oamenilor avuți, trebuie să dispară dintre obiceiurile publicului nostru. În Ardeal înainte de războiu, acest obicei nu era cunoscut, și artiștii ar fi socotit o dezonoare de a bate la ușile oamenilor pentru a vinde biletele. Publicul Clujan este rugat să nu aștepte rugăminti personale pentru a lua parte la înălțătoarele Concerte simfonice organizate de Societatea filarmonică „Gheorghe Dima”.

A doua categorie nu are, sau nu are încă format gustul de muzică. Ea va fi câștigată cu încetul. Pentru ajungerea acestui scop se așteaptă sprijinul directorilor școalelor noastre, și sprijinul profesorilor, ei având în primul rând datorita de a îndruma tineretul spre plăceri estetice și distracții morale. Acele două ceasuri de muzică, curată și înălțătoare, în diminețile de Duminecă, educă sufletul tinerimei.

Al doilea Concert Simfonic popular va avea loc Duminecă 23 Maiu ora 11 dimineața în Sala Teatrului național din loc.

Concertul violoncelistului Flor Breviman

În seara aceleiași zile (9 Maiu) publicul clujan a participat la concertul dat de profesorul de violoncel dela Conservatorului de muzică din Cluj, d. Flor Breviman. Dintre toate instrumentele muzicale par'că

cel mai înrudit cu vocea omului este violoncelul. Sunetele lui plângătoare evocă baritonul bărbătesc și trezesc adânci senzații artistice prin forța lor de pătrundere în sufletul omenesc.

D-l Breviman a executat cu o artă deosebită și cu o remarcabilă finețe în atingerea arculusului de coarde bucăți clasice din Beethoven, G. Faure, Saint-Saens, Klengel, A. Bossa, A. Glayounov și D. Popper. Mai ales a plăcut serenada spaniolă a lui Glayounov, care a fost bisată. Căutam cu stăruință să-l distingem numai pe d-sa și în bucățile când era asistat de tovarășii de violoncel A. Weidl și A. Semetana. Nu puțin a contribuit la expresia reușită acompaniamentul la pian al d-soarei Ana Voileanu, care ține locul întâi între pianistii din Cluj.

Festivalul de 10 Maiu

De jumătate concert, iar cealaltă jumătate declamări. Inceputul l-a făcut corul Operii, sub conducerea d-lui Klee, prin Imnul Regal.

D. Indrieș, în costumul de Făt Frumos, a executat cu o voce clară doina din compoziția d-lui Klee și doina populară „Floare fui, floare trecui”, iar d-na Lia Pop, într'un distins costum bucovinean, a cântat cu talentu-i recunoscut, care vrăjește auditorul, câteva bucăți populare.

Declamatorii au fost: d-na Stanca Alexandrescu, o apariție bine adaptată pentru poezia lui Coșbuc „Ispita”, ne-a evocat și pe Alexandri, prin „Concertul în luncă”; d. Psatta cu o voce pătrunzătoare a declamat o bucată potrivită pentru astfel de ocazie, din repertoriul patriotic al d-lui Mircea Rădulescu; și d. Șerban, care n'a înțeles Doina lui Eminescu și n'a avut efect superior în bucățile comice, cari au cucerit publicul numai fiindcă se vorbea în ele despre ovari.

A lipsit partea intelectuală. Dar, decât o conferință de vorbe goale, mai bine lipsă.

TEATRU

PRAF ÎN OCHI

2 acte de Labiche, trad. de Sică Alexandrescu

Comedia renumitului vodevilist francez are în ea o oarecare doză de satiră socială care poate lovi cu efect în burghezia noastră, care abia acum se ridică și începe să se impună ca o clasă socială cu greutate în stat. Se înțelege că ea nu va mai plăcea în Franța decât pe anumite scene provinciale, căci acolo burghezia și-a format cultura ei și și-a impus-o chiar în fața celorlalte clase sociale. Satira lui Labiche însă nu doare, ca a lui Caragiale de pildă; nu roscolește răni sociale adânci, și, mai ales, nu o rostesc „caractere.” În plus e încheiată de acea lecție de morală, de modă veche în teatru, pe care Caragiale n'ar fi făcut-o nici odată și care nu supără atâta la Shakespeare, pentru că acolo creația de viață a geniului covârșește acest mic păcat. Comicul lui Labiche este parte de situații parte de limbaj; dialogul este destul de viu deaceia piesa a înseninat cu un răs ușor fețele pu-

ținilor spectatori dela sfârșit de stagiune.

Succesul se datorește însă, în cea mai bună parte interpretării. D-l Stănescu-Papa a umplut iarăși, cu acea pricepere pe care am avut prilejul să o constatăm și de altădată, un rol căruia autorul i-a dat atât de puțină structură interioară. Alături de d-sa așezăm, cu același titlu de laudă, pe d-l Mihăilescu-Brăila. Nu știm pentru cari motive acest artist de o inconstabilă valoare a apărut atât de rar pe scena actualiei stagiuni. Ceeace ne-a surprins la d-sa, de astădată, este faptul că a evadat cu atâta ușurință din rolurile de amarez în cari a început să se repete supărător în ultimul timp. În noul rol, de bătrân, a excelat prin mască, grija de amănunt și, în genere, variația în expresie. D-l Mișu Ștefănescu nișel forțat (în sceneta „Recomandația”, care a început spectacolul a avut cea mai bună creație a d-sale, în actuala stagiune) Restul ansamblului în notă; doar d-na Miriam e prea adesea, chiar și în astfel de roluri de nimica, de o supărătoare lipsă de duh artistic. Traducerea bună.

CONFERINȚE

Ludovic Ciato: Problema minoritară

Gândirea noastră politică frământă mult problema minoritară. Soluționarea ei ne-o impun raporturile externe ale statului nostru, în cadrele Societății Națiunilor. Ea este în același timp un nod în țesătura raporturilor sociale din lăuntru al statului nostru.

Oricât este de complexă și de dificilă, cu o bună doză de patriotism din partea celor chemați a conduce destinele acestui stat și cu puțină bunăvoință din partea minorităților dela noi, ea ar putea primi o deslegare, care să mulțumească relativ amândouă părțile. Dar ea este tratată mai mult ca o chestiune de „partid”. În funcție de interese oportuniste, ea primește mereu o soluție parțială și vremelnică. Aceasta nu este nici în interesul statului și nici al minorităților.

D-l Ciato, analizând această problemă pleacă dela o axiomă necontestată: Statul nostru este un stat național. Înfrățuirea lui în cadrele actuale însemnă un triumf al ideii naționale. Elev ideologic al lui Aurel C. Popovici, d-sa dorește „constituirea națiunii române”. În calea acestui ideal nu se poate opune problema minoritară, care este o problemă de echitate.

Deaceea, pentru a se face dreptatea istoriei d. Ciato condiționează „impăcarea” cu minoritățile de o îndreptare a nedreptăților aceleiași istorii. Poporul nostru, în teritoriile alipite, fiind el însuși o minoritate până în timpul războiului, în cadrele unor state cu structură hibridă, poțvrivnică principiului național, a fost împiedecată în dezvoltarea lui. Deaceea spre ex. orașele din Ardeal sunt în majoritate neromânești. Nedreptățile suferite în trecut de populația românească din aceste provincii trebuieusc răscumpărate și atunci numai putem sta pe picior de egalitate cu minoritățile noastre de astăzi, în fața problemei date.

În afară de vederile personale, cari de altfel n'au prea mult parfum de nouitate, d-sa cere o rezolvare definitivă a problemei minoritare, care să angajeze toți factorii noștri politici, nu singuraticile partide politice în parte. Aceeași idee pe care a susținut-o nu demult d. prof. G. Bogdan-Duică în ziarul clujan „Dacia Nouă”. Problema minoritară să fie socotită o problemă de politică de stat.

I. P. S. Episcopul Nicolescu: Activitatea religioasă și caritativo-socială a femeii

Din prilejul congresului Societății Femeilor Ortodoxe arătam rolul care se încredințează astăzi femeii în intensificarea sentimentului religios în societate. Credința fără faptă nu pune însă stăpânire pe inimi. Deaceea femeile leagă răni sociale prin activitatea lor caritativă: înființează spitale, școli, impart ajutoare etc; iar unele își închină viața acestei activități. — Invitat de Societatea Femeilor Greco-catolice I. P. S. Al. Nicolescu, Episcopul Lugojului, a desfășurat amplu și cald, într-o conferință ținută în sala a IV a Universității, chiar acest subiect Ilustrul conferențiar a arătat mai întâi cum creștinismul a reabilitat femeia în fața societății. Ideul Sfintei Fecioare strălucește nepătat pe culmile acestei credințe. Acest ideal a covârșit, în cursul veacurilor, sufletul multor femei, învălindu-le capul în aureole de sfinte; și tot acest ideal a determinat și activitatea caritativo-socială a femeii. Conferențiarul arată apoi felul cum au luat naștere și s'au răspândit societățile caritative, în țările apusene. Instituțiile acestea au împânzit astăzi o mare parte din Europa și din America.

La noi o astfel de activitate abia acum se înfiripă.

O congregație a surorilor române s'a înființat în 1922 pe lângă Orfelinatul din Obreja. Ea numără astăzi 50 de membre cari sunt pregătite pentru a susține Sănatoriul din Aiud; de pildă. Nuclee de acestea trebuie sămănate în tot cuprinsul țării.

CĂRȚI, REVISTE, ZIARE

Universul Literar se ține bine pe drumul pe care a apucat subț cărma abilă și tinerească a d-lui Perpessiciu. Fiecare număr vibrează de suflul cald al actualității literare pe care ochiul ager al tânărului redactor o știe surprinde în ceceace are mai caracteristic și mai plin de interes. Aprobăm bunăvoința largă cu care redactorul primește în coloanele revistei literați din toate taberele.

Nu mai astfel revista poate fi o oglindă vie a actualității noastre literare în toată capricioasa ei complexitate. Datorită acestei bunăvoinți cititorul atent a putut surprinde în coloanele revistei scăpărări de artă semnate de nume necunoscute sau, în tot cazul, foarte puțin cunoscute. — Se pare însă că gustul literar al redactorului — apreciat de altfel de toate cercurile literare — mai aștește câteodată... Numai astfel ne putem aplica strecurarea într'un colț al numărului 18 a unei „poezii”, pe care o oarecare Virginie Gheorghiu o sus-

ține cu proprie semnătură. Sau poate d-l Perpessiciuș vrea să dea cuvânt și mahalalei să-și verse focul în versuri?... Poeta Virginie, în cinci strofe, își vorbește de rău inima, care mai ales noaptea „numai pozne face.” Odată e aproape să o înhațe la bătaie de n'ar avea noroc ea, inima, cu ceva:

„Și-ași lua-o la bătaie
De n'ar fi prea multe strae
Să o apere de mine,
Când cu ea nu mă am bine”

Aproape în fiecare număr revista aduce apoi articole de o deosebită serioșitate științifică a tinerilor noștri esteticieni (Nu tace el nici bătrânul estetician, dar el e mai mult comic decât serios). Astfel sau putut citi mici eseuri de ale d-lor Tudor Vianu, Scariat Struțeanu, Dragoș Protopopescu (aceștia din urmă s'au plictisit să mai stea pe culmile disciplinei lor și s'au tăvălit, într'unul din numerile ultime, în noroiul unei polemici „ca la ușa cortului”, cum se spune pe aici) și, în ultimul număr — un început de ciclu, se pare —, al d-lui Lucian Blaga. Autorul „Filosofiei Stilului”, „Fenomenului originar” și al „Fețelor unui veac”, care împletește atât de minunat cugetarea adâncă a filosofului, cu viziunea plastică a poetului tratează de astădată o problemă care a dat mult de fufcă școalelor estetice, cea a relațiunii dintre natură și opera de artă. Vom reveni la sfârșitul ciclului.

Viața Literară (An. I, No. 12). — Din interviewul cu d. Cesar Petrescu desprindem următoarele constatări, întărite de o experiență aspră cari explică în parte lipsa de romane cu creații viabile, de care a suferit literatura noastră de până acum: „Faptul că tot timpul anului sunt amestecat în frământarea de toate zilele, pentru mine ca prozator, mi-a servit mult. Numai așa pot cunoaște viața în toată realitatea. Zilnic se perindă pe la redacție (scriitorul e redactor la „Cuvântul” N. R.) tot soiul de oameni, tipuri din toate straturile sociale; îi văd trăind acționând trăindu-se sau înălțându-se, fiecare după temperamentul său, după funcțiunea sa. Pentru un scriitor asta mărește cercul experienței și poate avea mai târziu oameni vii, situații reale. Or, scriitorului român tocmai asta i-a lipsit: până acum a fost rupt de societate. A fost desrădăcinat. Fecior de cele mai multe ori de țaran ori de mic burghez provincial, părăsindu-și mediul din cea dintâi tinerețe, a rămas în afară de statornicirile sociale... Nu a luat parte nici la problemele Societății, nici la acele spasmuri de ascensiune ale individualității, care luptă să străbată dintr'o clasă în alta. Scriitorul n'a fost atras de problemele Societății, fiindcă nu le-a cunoscut în adâncime și nici nu avea de unde să le cunoască...”

Autorii cari vor să li se recenziere cărțile, conținând probleme artistice, în Societatea de mâine sunt rugați a trimite câte un exemplar de recenzie d-lui Emil Isac inspector general al Artei (Cluj, str. Șaguna 22).

FAPTE ȘI OBSERVAȚIUNI SĂPTĂMĂNALE

Valul de brutalitate

Ne place a crede că societatea românească trece astăzi printr'o „criză de creștere” — cum sună fraza curentă atât de bine formulată. Deaceia nu luăm lucrurile prea tragic și nu disperăm. Privim cu încredere spre mâine, când valul tulbure de astăzi va elimina tot răul din sine și nu va fi rămas din el decât apa limpede.

Există un val al brutalității, ecrescență a crizei morale de astăzi — ea însăși născută din marea criză economică a lumii de acum. Sunt oameni plini de ei înșiși, cărora li s'a tocit simțul moral, le-a dispărut orice autocritică. Nici o decență în vorba lor. Nici o sfială în atitudinile lor. Coplesitori prin gesturile și desinvoltura lor inoportună — trebuie să le faci loc. Ei sunt oamenii zilei, eroi de cârciumă și de tribună. Dau tonul, dominează cu înfrâneala lor, căci își fac loc cu coatele lovind pe cei cari le stau în cale. Așa se fabrică unele din carierele strălucite ale zilei... Este o robie a simțurilor, un empirism sălbatec și întristător.

Valul de brutalitate este ieșit din desorganizarea socială postbelică. Pe măsură însă ce se consolidează noua integrare a societății moderne, empiricii vor fi nevoiți să facă loc spiritelor superioare, oamenilor de gândire. Subțierea moravurilor și creșterea sociabilității vor birui încurând, alungând de pe scenă pe empiricii cu animalitatea lor exasperantă.

Horia Trandafir

3/15 Maiu. — Sărbătoarea Blajului e aproape acoperită de larma infectă a lupțelor electorale. Ziarele își împing în luptă încontra adversarului politic, ultimele rezerve ale limbajului, uitând să spună o vorbă caldă, o amintire în care să fie învăluită o faptă de erou, tinerimii care aleargă să-și soarbă puteri pentru conștiința națională din apa vie a Blajului istoric. Căci dacă în primii ani de după Unire sărbătoarea de pe Câmpia Libertății a fost a tuturor, de toate vrăstele și din toate straturile sociale, ea și-a re-strâns astăzi cadrele, închizând în ele numai tinerimea școlară. Pentru tinerime ea însă trebuie să rămână unul dintre principalele rezervoare de educație patriotică.

— Foarte puțin îngrijim în mod real de educația patriotică a tinerimii. Foarte arareori această educație iese din obișnuitele frazeologii zdrengănitore, cari mișcă odată, dar a doua oară intră pe o ureche și iese pe alta, fără să pună miez nou în sufletul tineresc. Prin pelerinajul la Blaj tânărul din Moldova ca și cel din Maramurăș sau Banat poate să-și sâdească în suflet icoana vie a cuibului modest din care aproape două veacuri s'a dat nașiei puteri pentru a se ridica la conștiința de sine. Și e bine știut cât impresionează icoana vie sufletul tineresc. Cuvintele despre trecutul eroic și rosturile adânci de azi, ale nașiei, acolo vibrează apoi mai cald, cad mai adânc în suflet, pentru că în preajmă e mormântul lui

Axente, ochii își cuprind Câmpia Libertății, iar în văzduh simți fâlfâind duhurile celor patruzeci de mii ai lui Iancu. Acolo vorbește pământul, vorbesc pietrele, vorbește văzduhul. Deaceia bine ar fi ca educatori noștri să umple sufletul fiecărui elev, cel puțin odată în cei opt ani de liceu, de amintirile creatoare de energii ale Blajului.

Ceva despre „Neamul Românesc”. — Ziarul d-lui N. Iorga anunță că-și începe apariția zilnică și se transformă în revistă săptămânală, așa cum a fost în începuturile sale. Această transformare este o pierdere simțită a presei noastre. „N. R.” predica un puritarism moral și social, ce-l făcea foarte atrăgător. În viața politică a României „N. R.” a fost o excepție prin lipsa oricăror cancanuri practice cu nerușinare de atâtea foi de partid. „N. R.” își încetează apariția cotidiană într'o vreme când „Viitorul”, deși în opoziție, apare aproape regulat în șase pagini. Pentru d. Iorga reducerea ziarului poate însemna și o simțitoare scădere electorală. O regretăm. Noi nu suntem făcuți nici să înălțăm, nici să micșorăm partidele și oamenii politici, însă ne doare absența unui aport politic mai important și atât de altruist ca al d-lui Iorga în camerele viitoare. În noua sa existență săptămânală desigur d. Iorga va putea vorbi cititorilor mai pe îndelete și mai întemeiat despre viața publică a României. Cu dor ne aducem aminte de „N. R.” din anii dinții, când litera de foc a apostolului ilumina Carpații și aprindea cu îndrăzneală putregaiurile unei Românie roase de atâtea rele sociale. Acelaș „N. R.” am vrea să reînvie!

Sărmanul Badea Cârțan, par'că ne desparte un veac de el așa l-am uitat... Printre noi trăesc încă atâtea cari au auzit vorba înflorită și așezată a ciobanului, care a durmit cel mai fericit somn al vieții lui la picioarele Columnii lui Traian, după ce a bătut pe jos drumul până la cetatea eternă. Și totuși așa de rar i se rostește azi numele. — În „Unirea Poporului”, minunata gazetă pentru popor dela Blaj, se găsește reprodușă după L'Illustration din 1899, fotografia luată de excelenta revistă cu ocazia sărbătoririi lui Badea Cârțan la Roma. Ciobanul ascultă cu mâna pe serpar, cu demnitate în toată făptura lui, cuvintele rostite de orator, un ministru oarecare; în preajma lui Columna strămoșului se ridică, uriașă; iar, în jur, mulțime imensă se minunează de ce a putut face mândria originii dintr'un valah care și-a petrecut zilele în miezul codrilor. E o icoană într'adevăr impresionantă...

Viața lui Badea Cârțan n'ar trebui lăsată nepovestită. El e viu încă în amintirea multora. Din amintiri și din puținul ce se află scris o peană iscusită de scriitor ar putea alcătui istoria vieții celui mai original dintre țărani ardeleni.

Increderea în leu. — Demult n'a trăit România o săptămână mai agitată decât cea trecută, când o liră sterlină cota 1500 lei. Fenomenul are cauze diverse: întâiu de toate tendința Angliei de-a menține lira sterlină la un curs constant față de dolar aruncând pe piață valute între cari erau și leul și zlotul polonez; apoi balanța comercială deficitară a României; însăși apropierea scadențelor de plată a unor cupoane în streinătate. Unii spun, că au colaborat la scăderea leului și cauze politice, fiind atât de puțină și slabă democrația în țara românească. Deodată însă s'a constatat, că România dispune de rezerve diverse de export în valoare de 8 miliarde, leul s'a refăcut și a revenit încrederea în leu. Deci calea de urmat nu poate fi alta, decât intensificarea exportului și limitarea importului, deci refacerea balanței comerciale. O bună gospodărie de stat în această direcție aduce cu sine încrederea în leu.

Progresul cooperativ. Congresul cooperativ ținut în zilele de 8 și 9 Maiu în București a adus următoarele hotărâri:

I. Cooperațiunea de credit, pe baza înfăptuirilor de până astăzi, constatând că s'a unificat în tot cuprinsul țării românești, cere să i se pună la îndemână toate mijloacele necesare de credit pentru a răspunde nevoilor din ce în ce mai simțite a mării mulțimi producătoare.

II. Cooperația de producție și consum socoate necesar intensificarea propagandei de popularizare a normelor de organizare și funcționare cooperatistă, cerând prelevarea a 2 la sută din beneficiile nete ale cooperativelor pentru strângerea unui fond unic dela bănci și cooperative și organizarea unei acțiuni sistematice.

III. A treia moțiune cere să se intensifice organizarea valorificării produselor principale și secundare ale exploatărilor țărănești.

Organizarea cooperativelor de locuințe eftine cu participarea Statului, municipalităților, și a diferitelor instituțiuni publice și financiare.

Recomandă pentru punerea în valoare a avuțiilor publice, pentru exploatarea serviciilor de interes general, constituirea de regii mixte cooperative, care permit în acelaș timp apărarea intereselor Statului, a muncitorilor și a consumatorilor organizați pe baze cooperative.

Cere imperios mărirea capitalului propriu al Centralei cooperativelor și acordarea de largi credite, pentru a putea îndeplini rolul de organ central de finanțare, de aprovizionare și de desfacere pentru întreaga mișcare.

Cere ca toate aprovizionările de Stat să se facă numai prin instituțiile cooperative.

Cere ca exploatările cooperative să se bucure de mai multă sollicitudine din partea Casei pădurilor pentru executarea decretului-lege „Fotin-Enescu.”

SĂPTĂMÂNA ECONOMICĂ-FINANCIARĂ

Protegierea construcțiilor pentru funcționari în Germania

Exodul populației rurale, către centrele industriale și comerciale, — care s'a putut observa și la noi în țară în anii, de după războiu, și care a avut ca o urmare firească criza locuințelor, — a dat mult de gândit și guvernanților germani, cu toate-că, activitatea edificărilor în Germania un moment n'a încetat, nici chiar în momentele cele mai grele ale inflației monetare.

Numai cât, această activitate nici când n'a putut ține pas cu numărul cel mare al acelor, cari căutau existență în industrie și comerț, așa-că administrarea forțată a locuințelor libere, mizeriile rechizițiilor și sistemul chiriiilor maxime, toate inovațiuni indispensabile ale vieții economice postbelice, n'a cruțat nici această țară, cu adevărat conservativă, în ce privește respectarea dreptului privat.

Ca rezultat, al acestei gospodării de amestec al statului în problema locuințelor, au fost înregistrate aceleași fenomene ca și la noi, pe deo parte, nemişumiri la proprietari cât și la chiriași, cari au dus la o serie de procese interminabile, pe de altă parte, o paralizare a activității de edificare, și deci, o criză tot mai accentuată.

Se pare, că în fine guvernul german, a găsit soluționarea practică a acestei probleme arzătoare, astfel, că sunt speranțe, că libera transacțiune odată restabilită, va da un nou imbold edificărilor.

Parlamentul german — al Imperiului — a votat de curând, o sumă de 200 milioane r. m. care se va distribui, proporțional în raport cu impozitul imobiliar, între singuraticile state, cu destinațiunea exclusivă, de a fi pus în condițiuni favorabile la dispozițiunea funcționării și muncitorilor, pentru edificarea de case.

Repartizarea creditelor, se face după anumite norme, de către Băncile Hypotecare, acordându-se credite funcționarilor și muncitorilor, până la maximum sumei de 10,000 r. m. amortizabile după împrejurări, dar maximum în 2 ani, cu o dobândă, care va fi mai mică, decât taxa scontului Băncii imperiului.

Băncilor, li se interzice de a percepe o dobândă mai mare, decât cea fixată prin lege, în schimb li se acordă un mic provizion, ca escontentare, pentru administrarea sumelor împrumutate, și garanția ce o iau față de stat, pentru replătierea în termen a sumelor avansate.

Rizicul băncilor, se reduce dela început la un procent de tot mic, căci aceiași lege prevede, un credit de maximum 60% ce se poate acorda, calculat după valoarea reală a terenului, incluzive valoarea supraedificatului.

Dar acest fond de 200 milioane, în primul an, se va dubla, căci Băncile Hypotecare, dobândesc prin lege, dreptul de a emite scrisuri funciare în mărimea sumelor împrumutate spre acest scop, cu obligațiunea, de a pune la dispozițiunea func-

ționării și muncitorilor și valoarea scrisurilor funciare, în condițiuni ce urmează să fie stabilite ulterior, dar desigur, cu dobânzi, cu mult mai mici decât cele uzuale în industrie și comerț.

Pentru ușurința plasării acestor scrisuri funciare, s'a ordonat Societăților de Asigurare, Caselor de Păstrare Comunale și altor Instituțiuni ce stau în legătură cu statul, de ași plasa o parte a disponibilității și a rezervelor lor, în aceste efecte sigure.

Pentru împiedecarea eventualelor nereguli, legea prevede, că nu pot fi acordate astfel de credite acelor, cari dispun de mijloace, sau sunt deja proprietari de imobile urbane sau rurale, iar împrumutătorii, cari ar da altă destinațiune banilor obținuți ca credit, din fondul de 200 milioane r. m. decât al edificării, sunt obligați, a replăti imediat suma împrumutată, cu o dobândă mai mare cu 2%, decât este scontul Băncii Imperiului.

La noi, s'a făcut un prim început de ajutorare al funcționării și muncitorilor prin acordarea loturilor necesare, dar problema a rămas la acest punct mort, căci numai un număr mic de tot, va putea și construi pe aceste loturi obținute.

Cred, că în felul cum s'a soluționat în Germania această problemă, s'ar putea găsi mijlocul practic și la noi, prevăzându-se în buget o sumă corespunzătoare, care să fie augmentată din excedentele bugetare.

Protegierea industriei naționale în Italia

Protegierea ce se acordă industriilor naționale, prin majorarea exagerată a taxelor de import, — așa cum s'a făcut și la noi, prin tariful vamal, ce a intrat în vigoare la 1 Aprilie a. c. — nu este întotdeauna soluționarea cea mai fericită, și acest lucru, ne-a fost dovedit de astădată cu prisosință, prin evenimentele mai recente, cari au dus la scăderea cursului leului la Bursa din Zürich până la cursul de 160 centime pentru 100 lei.

Când aceste majorări, sunt ținute în cadre mai modeste, încât industria streină nu este împiedecată cu desăvârșire în activitatea de export, se trece la ordinea zilei, dar când majorările, au caracter prohibitiv, atunci streinătatea reacționează, pentru recăștigarea piețelor de bușeu.

În cazul României, majorarea taxelor vamale în mod excesiv, a fost secundată de măsuri cu caracter de represalii, luate de streinătate, căci Austria spre care fără gravitează o bună parte a exportului nostru de cereale și vite, a majorat taxele de import pentru acești articoli; Cehoslovacia, a introdus „Certificatul de origină” la importul cerealelor, lucru ce poate îngreuna exportul nostru în Republica aliată, iar prin vânzările considerabile de lei — cari au luat caracterul unei adevărate contre mine — la Bursa din Paris și London, s'a fărâmițat sistematic valoarea valutei naționale, până la limita, la care streinătatea a început să găsească posibili-

ități de export în țară noastră, cu toate taxele majorate.

Dacă astăzi, echilibrul valutar a fost restabilit, acest lucru se poate mulțumi numai intervențiunei Băncii de Emisiune, care a înțeles, să aducă sacrificii, vânzând devizele cu mult sub paritatea oficială, dar de un echilibru stabil, se va putea vorbi, numai când taxele vamale vor fi reduse la o limită, prin care să piardă din ascuțitul caracterului prohibitiv.

Industria italiană, are o situațiune cu mult mai grea, decât industria noastră, căci mâna de lucru e cu mult mai scumpă, decât la noi în țară, combustibilul se importează în întregime, căci nu se găsește în intern ca la noi, materiile brute, încă sunt de proveniență streină, și cu toate acestea, guvernul lui Mussolini, nici un moment nu s'a gândit la taxe de import prohibitive, ci găsind drumul de mijloc, a adoptat un sistem mai fericit, acela al sprijinirii industriei naționale, prin cumpărarea tuturor mărfurilor, și acoperirea tuturor trebuințelor statului, dela industria națională.

Un decret regal, ce urmează să fie ratificat prin Parlament, dispune în Italia, următoarele:

„Toate autoritățile administrative, civile, militare, comunale, cât și autoritățile întreprinderilor de stat, comunale, sau controlate de stat, sunt obligate, dela data de 30 Iunie, a. c. de ași acoperi toate trebuințelor lor, în materii prime, semi-fabricate, fabricate, și alte mărfuri, la industriile indigene, presupunând-că:

1. Industria indigenă, poate procura sau fabrica lucrurile dorite, în cantitățile cerute și în calitatea dorită;

2. iar prețurile, în comparație cu prețurile cerute de streinătate, nu sunt mai mari, decât cel mult 5% peste valoarea din streinătate. Această majorare de 5%, poate fi ridicată la 10 în cazuri speciale, și cu aprobarea Consiliului de Miniștri.

Aceia, cari nu vor respecta aceste dispozițiuni, vor fi pasibili de pedepsele prevăzute în Statutul Funcționarilor, pentru cazuri de nerespectare a ordinelor primite, aplicându-se întotdeauna, maximum pedepsei prevăzute în regulament.”

Se dă deci, o prioritate industriei naționale, la toate comandațiile ce le face pentru acoperirea trebuințelor, fără a se eschide dela concurență streinătatea, iar prin aceasta, și industria națională e silită direct, a nu spera totul numai dela stat, ci prin organizarea cea mai economică, și prin cruțare, să ajungă în situațiunea de a putea concura streinătatea.

Un început în această direcție a existat și la noi, numai cât dovedindu-se statul rău platnic față de industriile naționale, acestea mai bine au preferat sau săși reducă producțiunea, cazul Uzinelor Reșița, Astra etc. sau, să caute noi piețe de desfacere, lăsând, ca multe livrări, să fie executate de streinătate, cu toate-că statul, ușor ar fi putut uza de serviciile industriei naționale.

Intreprinderile Forestiere Române

SOCIETATE ANONIMĂ

Capital Social și Rezerve Lei 70,000.000

SEDIUL:

CLUJ, CALEA REGELE FERDINAND NO. 36

UZINELE:

Valea-Drăganului gara Poieni, Coșnea gara
Trotuș, Lesnic halta, Vețel, Cloșani.

Adresa telegrafică: „FORESTIERA“

TELEFON: 11—50

Desfacerea mărfurilor se face prin Reprezent.
Generală

„Comerțul Lemnului“ S. A.
CLUJ, Calea Regele Ferdinand No. 38.

Adresa telegrafică: „C O L E“ — Telefon No. 11—50.

Produsele fabricii de bere CZELL

din Cluj-Mănăștur

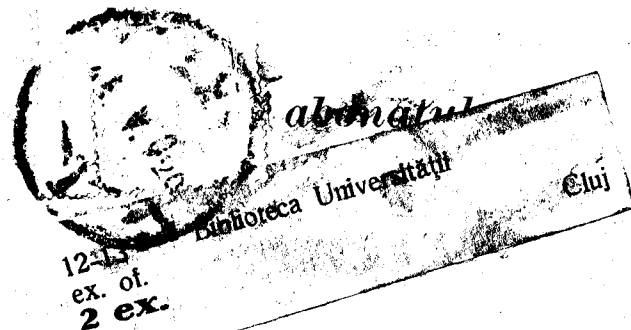
Berea albă
URSUS

Berea albă specială
URSUS-EXTRA

Berea neagră din
malț dublu

Hercules

 se capătă pretutindeni!

**FABRICA DE PIELĂRIE
GHETE, CURELE DE TRANSMISIE
PIELĂRIE FINĂ**

**FRĂȚII RENNER & CO.
SOC. AN. — CLUJ**

ADRESA TELEGR.: „DERMATA“.

SCHMOLL-PASTA
CREMĂ RENUMITĂ DE GHETE
BRAȘOV

A APĂRUT:
Itinerarul de vară MOCIANU

pentru toată țara

Prețul numai **40 lei!**

Ediție de lux, cu hartă și cu indice alfabetic român-
maghiar, în 100 pagini — lei 100. — Foarte practic! —
Date precise! — Toate trenurile și autobusele! Unicul
itinerar amănunțit și perfect pentru comercianți, indicând
legăturile trenurilor.

De vânzare la toate librăriile și chioșcurile

Administrația: **CLUJ, Str. Radu 4.**

„ALBINA“

Intrepozite și Societate
Comercială Anonimă

CLUJ, PIAȚA GĂRII — TELEFON: 5—71.

LINIE PROPRIE DE GARAJ. —
INMAGAZINEAZĂ TOT FELUL
DE MĂRFURI. — ACORDĂ IM-
PRUMUT PE GAJ DE MARFĂ.
FINANȚEAZĂ AFACERI
COMERCIALE ȘI INDUSTRIALE.

IMPORT-EXPORT. — Capital social 6,000.000 L.